

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2007

MARKÉTA SLÁDKOVÁ

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ A FINANCÍ

Studijní program: N 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

VLIV REGIONÁLNÍCH PLATEB
NA HOSPODAŘENÍ ZEMĚDĚLSKÝCH PODNIKŮ

Vedoucí diplomové práce: prof. Ing. František Střeleček, CSc.

Autorka: Bc. Markéta Sládková

2007

PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci na téma „Vliv regionálních plateb na hospodaření zemědělských podniků“ vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění a na základě materiálů a publikací, které uvádím v seznamu použité literatury.

V Českých Budějovicích, 30. dubna 2007

.....

PODĚKOVÁNÍ:

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucímu diplomové práce panu prof. Ing. Františku Střeleckovi, CSc. a paní Ing. Janě Lososové za metodickou pomoc a poskytnuté informace při vypracování této diplomové práce.

SUMMARY

The name of my thesis is „The influence of regional payments over the economy of agricultural enterprises“. The study summarises direct payments, SAPS and additional payments. There are described the advantages and the disadvantages of standard direct payments and simplified system.

Since 2009 should the Czech Republic switch over to system of regional payments. I attempted at regional classification on the basis of production orientation of agricultural enterprises and agricultural intensity production. This is formation of 4 regions in terms of the Czech Republic.

In conclusion is described the proposal for regional structure on the basis of productive sight of agricultural enterprises and suggestion of regional payments. There is following the comparison of rated regional payments with standard direct payments and simplified system in choice enterprises.

Key words: direct payments, single area payment, additional direct payments, regional classification, production orientation, regional direct payments

SHRNUTÍ

Diplomová práce nese název „Vliv regionálních plateb na hospodaření zemědělských podniků“. V práci jsou shrnuty přímé platby, SAPS a doplňkové platby. Jsou popsány výhody a nevýhody standardních přímých plateb a zjednodušeného systému.

Od roku 2009 by měla Česká republika přejít na systém regionálních plateb. Pokusila jsem se o regionální rozdělení na základě výrobního zaměření zemědělských podniků a intenzity zemědělské výroby. Jedná se o vytvoření celkem 4 regionů v rámci České republiky.

Na závěr je popsán návrh na regionální členění na základě výrobního zaměření zemědělských podniků a návrh regionálních plateb. Následuje porovnání vypočtených regionálních plateb se standardními přímými platbami a zjednodušeným systémem ve vybraných podnicích.

Klíčová slova: přímé platby, jednotná platba na plochu, doplňkové platby, regionální členění, výrobní zaměření, regionální přímé platby

OBSAH:

1. Úvod.....	7
2. Cíl a metodika.....	10
3. Metodika přímých plateb a metodika regionálních plateb v EU.....	11
3.1. Metodika přímých plateb a ostatních dotací.....	11
3.1.1. SAPS a Top-up.....	21
3.1.2. Národní dotace.....	26
3.1.3. Horizontální plán rozvoje venkova.....	19
3.2. Metodika regionálních plateb.....	21
3.3. Srovnání.....	22
4. Zkušenosti s uplatněním regionálních plateb v SRN.....	28
4.1. Jednotlivé scénáře.....	29
4.1.1. Doporučení scénáře.....	29
4.1.2. Scénář MTR – Podniková prémie.....	29
4.1.3. Scénář MTR – Regionální model.....	30
4.2. Výsledky.....	30
4.2.1. Účinky na využití půdy a výrobu.....	30
4.2.2. Příjmové vlivy.....	36
4.2.3. Výsledky variantního výpočtu.....	40
4.2.4. Shrnutí a konečné důsledky.....	43
5. Praktická část.....	46
5.1. Klasifikace zemědělských podniků na různé regionální úrovni.....	46
5.1.1. Materiál a metodika.....	46
5.1.2. Výsledky.....	47
5.2. Návrh regionálních plateb pro vybrané regionální úrovň.....	57
5.3. Zhodnocení regionálních plateb z hlediska výrobního zaměření.....	67
6. Závěr.....	71
7. Seznam použité literatury.....	72

1. ÚVOD

Do zemědělství plyne každoročně velké množství finančních prostředků ve formě dotací. Cílem těchto podpor je kromě prosperity zemědělských podniků, zajištění přiměřených příjmů, důstojných pracovních a životních podmínek zemědělského obyvatelstva, také zajištění spotřeby agrárních výrobků mírného pásma převážně z domácí produkce, vyrovnaný poměr mezi dovozy a vývozy těchto výrobků a především spoluúčast zemědělství na zachování a rozvoji venkovského prostředí, udržení osídlení venkova a udržování krajiny v kulturním stavu.

Zemědělství je jednou z nejvíce ovlivněných oblastí vstupem do Evropské unie a rok 2004 tak znamenal pro české zemědělství významný přelom. Vstupem do EU a s tím spojeným přijetím Společné zemědělské politiky se české zemědělství začlenilo do systému, který je charakterizován výraznou dotační politikou, regulací agrárního trhu a tarifní i netarifní ochranou společného trhu EU.

V období před rokem 1989 byla dotační politika uskutečňována mnoha formami podpor např. prostřednictvím diferenciálního příplatku, příplatky a prémie k nákupním cenám, dotacemi k cenám při prodeji, dotacemi do důchodu aj. (BEČVÁŘOVÁ, 2001). V následujících letech byly dotační prostředky věnovány na investiční rozvoj, regulaci státního trhu, neinvestiční podpory a na rozvoj služeb pro zemědělství. Pro toto období byl kladen velký důraz na vznik a rozvoj nově vzniklých soukromých podniků v rámci transformačních procesů.

V roce 1997 byl přijat zákon č. 252/1997 Sb. o zemědělství, který v § 2 stanoví, že stát přispívá k tvorbě podmínek pro udržování výrobního potenciálu zemědělství nepřímými podporami, přímou podporou ve formě podpůrných programů a vytvářením podmínek pro cenovou stabilizaci trhu se zemědělskými komoditami. Přímá podpora zahrnuje finanční prostředky směřované na tzv. dotační tituly a výdaje v souvislosti s vládními nařízeními. Nepřímá podpora je uskutečňována prostřednictvím fondů, které tvoří zejména Státní zemědělský intervenční fond (SZIF) a Podpůrný garanční a lesnický fond (PGRFL). Kromě podpor ze státního rozpočtu čerpala ČR prostředky Evropské Unie již před jejím vstupem do EU v rámci tzv. předstupních programů (SAPARD, ISPA, PHARE) (SVOBODA, 2004).

V období před vstupem ČR do EU bylo vynakládáno nejvíce prostředků na podporu agrokomplexu v rámci Podpůrných programů podle nařízení vlády č.505/2000 Sb., jejichž cílem bylo podporovat trvalé osídlení venkovského prostoru, udržovat krajinu v kulturním

stavu a zabezpečit pracovní příležitosti pro venkovské obyvatelstvo. Druhé nejvýznamnější podpory byly poskytovány v rámci „Zásad“, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací na základě § 2 odst.1 písm.a) bod 11 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství.

V lednu 2003 navrhla Evropská komise členským státům novou úpravu Společné zemědělské politiky (Mid-term review). Komise jejím prostřednictvím reaguje na jednání WTO a rozšíření EU. Je potřeba zvýšit důvěryhodnost agrárního sektoru u veřejnosti a posílit konkurenceschopnost zemědělství v EU.

V roce 2004 se po vstupu ČR do EU měnil systém přímých plateb a podpor vyplácených do českého zemědělství. Nový systém přímých plateb vychází ze základních podmínek, které vymezil Kodaňský summit EU, a to v oblasti produkčních limitů, minimální výše přímých podpor ze zdrojů EU (u většiny komodit na počáteční úrovni 25 % podpor zemí EU 15). U přímých podpor byla vyjednána možnost jejich navýšení z národních zdrojů do dohodnuté úrovně (u většiny komodit na počáteční úroveň 55 % podpor stávajících zemí EU) (STŘELEČEK-LOSOSOVÁ, 2003). Úroveň národních plateb rovněž vychází ze schválené Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004 - 2013). Pilířem poskytovaných finančních podpor po vstupu České republiky do EU jsou přímé platby vyplácené ve dvou úrovních, zjednodušeným systémem (SAPS), tj. na hektar obhospodařované plochy a jako dorovnání z národních zdrojů (Top-up) a Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP), jehož opatření jsou zaměřena na podporu multifunkčního zemědělství včetně zpracování zemědělských produktů a zajištění trvale udržitelného rozvoje venkova.

Systém administrace přímých plateb, který je v České republice v současné době aplikován je pouze dočasným řešením a v nejbližším období se bude muset Česká republika připravit na přechod na tzv. jednotnou platbu na podnik - Single Payment Scheme (SPS). Zemědělský výrobce bude v budoucnu dostávat pouze jednu platbu namísto stávajících několika přímých plateb. Výhodou této jednotné platby bude, že výrobce může svobodně rozhodovat o svém výrobním zaměření, o své výrobní struktuře. Výrobní zaměření může operativně přizpůsobit potřebám trhu a svým výrobním možnostem. Přitom ovšem musí respektovat opatření týkající se bezpečnosti a kvality potravin (cross compliance). Jednou z možností aplikace SPS je vytvoření soustavy regionálních přímých plateb.

Přejít na tyto regionální platby je povinností členských států EU od roku 2007. Platby již nebudou určovány podle výrobků, ale základem bude jednotná platba v určitém regionu, přičemž EU neurčuje, jak velký má tento region být. Řídící orgány zemědělství se musí také

rozhodnout, zda se budou snažit do určité míry udržet výrobkovou orientaci v regionálních platbách a tím přispět k pokud možno vyrovnané rentabilitě jednotlivých zemědělských komodit a nebo přijmou jako základ regionálních plateb celou Českou republiku a tím dosáhnou jednotné dotace pro všechny komodity. Tím bude akceptována rozdílná rentabilita jednotlivých výrobků i rozdílná výrobní strategie v omezování či rozšiřování výroby jednotlivých komodit.

Ve své diplomové práci se pokusím navrhnout, jak by tyto nové regionální platby měly vypadat, v jaké výši a do jakých regionů je poskytovat. Výchozími údaji jsou samozřejmě přímé platby, kterými je zemědělství podporováno nyní. Ale jak již z názvu „Regionální platby“ vyplývá, půjde o výraznou změnu, a to v poskytování podpor do jednotlivých regionů. Výsledkem pak bude porovnání přímých plateb a regionálních plateb na vybraných podnicích.

2. CÍL A METODIKA

Prvním krokem mé diplomové práce je seznámení s přímými platbami a dotacemi, jaké mohou čeští zemědělci využívat nyní v rámci Evropské unie. Každá je krátce charakterizována, zejména v jaké výši je poskytována.

Následuje porovnání 3 systémů, které Česká republika využívala. Jedná se o systém standardních přímých plateb platný do roku 2003, zjednodušený systém pro rok 2004, kdy přímé platby byly doplňovány národními dotacemi (tzv. Top-up) , a zjednodušený systém pro rok 2005, kdy byl návrh Top-up změněn.

V následujících letech se plánuje přechod na regionální platby. Cílem mé diplomové práce je naznačit výhody a nevýhody tohoto přechodu a následné porovnání s přímými platbami..

V kapitole 4 je popsán systém regionálních plateb, který již byl zaveden v Německu. Na základě publikace od kolektivu W. Kleinhanss, S. Hüttel a F. Offerman, která obsahuje, jaké zkušenosti s regionálními platbami mají regiony, kterými jsou jednotlivé spolkové země, a zejména jaké výsledky přinesly a jaké dopady to mělo na celé německé zemědělství, bude mým úkolem analyzovat možné výsledky v regionech ČR.

Proto další část diplomové práce je už samotná praktická část, která obsahuje rozčlenění České republiky na jednotlivé regiony, způsob rozdělení a charakteristika jednotlivých regionů. Vycházela jsem z výběrového souboru podniků, čítajícího celkem 123 podniků, získaného na základě vlastního šetření Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Pak následuje návrh regionálních plateb pro vybrané regionální úrovně a na závěr zhodnocení regionálních plateb z hlediska výrobního zaměření v jednotlivých regionech.

3. METODIKA PŘÍMÝCH PLATEB A METODIKA REGIONÁLNÍCH PLATEB V EVROPSKÉ UNII

3.1. METODIKA PŘÍMÝCH PLATEB A OSTATNÍCH DOTACÍ

Reforma Státní zemědělské politiky z roku 2003 zavedla nový systém přímých plateb nazvaný jednotná platba, podle kterého již nejsou podpory vázány na produkci.

V letech 2005 a 2006 byla převážná část podpory různým odvětvím převedena ze společných organizací trhu na nový systém přímých plateb. Nejdůležitější z těchto přímých plateb je režim jednotné platby (RJP). Hlavním cílem jednotné platby je zajistit zemědělcům stabilnější příjmy. Zemědělci se mohou rozhodnout, co chtějí produkovat, přičemž jim bude zaručena stejná výše podpory nezávisle na tom, co nakonec produkují. Díky tomu se mohou lépe přizpůsobit poptávce.

K získání jednotné platby potřebuje zemědělec platební nárok. Tento nárok se vypočítá na základě plateb získaných během referenčního období (historický model) nebo na základě počtu způsobilých hektarů v majetku zemědělce během prvního roku zavedení režimu jednotné platby (regionální model).

Režim jednotné platby na plochu je zjednodušený režim, který byl nabídnut novým členským státům a z nich jej zavedlo 8. Zahrnuje platbu stejných částek na způsobilý hektar zemědělské půdy až do výše vnitrostátního stropu vyplývajícího z přístupových dohod.

Podmínkou pro využívání přímých plateb je, že zemědělec bude dodržovat určité standardy v oblasti veřejného zdraví, zdraví zvířat, životního prostředí a dobrých životních podmínek zvířat a udržovat svoji půdu v dobrém zemědělském a ekologickém stavu. V případě, že zemědělec tyto podmínky nedodrží, budou nárokovatelé přímé platby sníženy nebo dokonce úplně zrušeny, a to pro rok, v němž daná neshoda vznikla.

3.1.1. SAPS a Top-up – Jednotná platba na plochu a národní doplňkové platby

Přímé platby jsou platby, které byly v minulosti spojeny s produkcí, tedy přes hektar, kus nebo tunu. Pro nové členské země se tyto platby postupně navyšují takto:

- 25 % v roce 2004
- 30 % v roce 2005
- 35 % v roce 2006
- 40 % v roce 2007
- 50 % v roce 2008

- 60 % v roce 2009
- 70 % v roce 2010
- 80 % v roce 2011
- 90 % v roce 2012
- 100 % od roku 2013

Toto navyšování bylo stanoveno v Přístupové smlouvě k Evropské unii a je do komunitárního práva aplikováno článkem 143a nařízení Evropské komise (dále jen Komise) č. 1782/2003 v platném znění.

Česká republika aplikuje pro výplatu přímých plateb systém jednotné platby na plochu, to znamená, že všechny nárokové přímé platby pro daný rok jsou sloučeny do jedné obálky, a ta se vydělí oprávněnou výměrou zemědělsky využívané půdy, která je pro ČR stanovena ve výši 3 469 000 ha. Pokud je v příslušném roce vyšší oprávněná výměra, pak se provede redukce (roční obálka se vydělí oprávněnou výměrou). Pokud však bude oprávněná výměra nižší, pak se vyplatí pouze poměrná částka. Limitující je tedy obálka, v případě vyšší výměry je limitující sazba, vypočtená ze stanovené výměry.

V systému SAPS je podpořena veškerá oprávněná zemědělská půda. K tomu nutno uvést, že na cca 10 % výměry hospodaří zemědělské podniky bez živočišné výroby. Do celkové obálky přispívají tzv. některé plodiny na orné půdě cca 75 %. Jedná se zejména o obiloviny, olejninu (bez máku a hořčice), luskoviny a kukuřice, zejména zrno. V EU 15 v plném systému přímých plateb se nepodporuje zelenina na orné půdě, krmné plodiny na orné půdě, cukrovka (od roku 2006 zavedena v rámci reformy společné organizace trhu s cukrem kompenzační platba za snížení minimálních cen) a dále i konzumní brambory.

Národní doplňkové platby (Top-up) je umožněno vyplácet na základě článku 143c téhož nařízení. Platby Top-up umožňují následující dorovnání:

- do 55 % úrovně přímých plateb ve Společenství ve složení k 30. dubnu 2004 v roce 2004
- do 60 % v roce 2005 a do 65 % v roce 2006
- od roku 2007 až o 30 procentních bodů nad použitelnou úroveň uvedenou v článku 143a v daném roce.

Pro kompenzační platby u mléka se však použijí tyto maximální sazby:

- 85 % v roce 2004
- 90 % v roce 2005

- 95 % v roce 2006
- 100 % od roku 2007.

U škrobu je ČR přímo oprávněna dorovnávat přímé platby do 100 % úrovně použitelné ve Společenství ve složení k 30. dubnu 2004. Platby Top-up lze pouze na tyto činnosti, kde byly přímé platby v EU 15 k 3. 4. 2004.

Pokud však byl v novém členském státě v roce 2003 obdobný systém přímé platby jako v EU 15, pak lze dorovnávat až do výše platby v roce 2003, se zvýšením o 10 % unijní sazby.

Z hlediska praktického se počítá následovně: např. u chmele byla unijní sazba 480 EUR/ha, ČR mohla dorovnávat v roce 2006 do 65 % , tj. do 312 EUR/ha. Sazba Top-up se pak vypočte tak, že se od 312 EUR odečte SAPS, která pro rok 2006 činila 88,887 EUR/ha. Tedy Top-up chmele je 223,113 EUR/ha. Pro přepočet se použije kurz Evropské centrální banky k poslednímu září, který je byl 28,326 Kč/EUR.

U přežvýkavců se vypočte celková možná obálka součtem všech plateb a SAPS se odečte přes zatížení 1,209 VDJ/ha, předpoklad platby byl 91,14 EUR/VDJ. Zatížení bylo stanoveno z plochy krmných plodin ve výši 862 190 ha, při stanovení bylo na Komisi deklarováno, že 244 000 ha TTP není využíváno jako krmná plocha. Pokud by bylo použito nižší zatížení, pak by přežvýkavci přes SAPS získali více peněz a sazba by byla možná jen ve výši 70,19 EUR/VDJ.

Pokud bychom měli plný systém přímých plateb i plateb Top-up, pak by sektor přežvýkavců přišel o cca 700 mil. Kč (je to způsobeno tím,, že některé kvóty nenaplňujeme – zejména na býky a porážkové prémie). U mléka kompenzační platba dává do obálky pro platby Top-up cca 60 % peněz, ale vzhledem k tomu, že z celkového počtu VDJ je dojnic pouze 40 %, tak dojnice dostanou méně.

V roce 2006 se dorovnávat následovně: chmel do 65 %, len na vlákno od roku 2003 + 10 %, bramborový škrob do 100 %, ovce a kozy do 100 %, masné krávy do 65 %,, prémie na býky do 65 %, porážkové prémie na telata od roku 2003 + 10 %, porážkové prémie na dospělý skot do 65 %, dodatečné prémie u skotu do 65 % a kompenzační platba u mléka do 95 %.

Výše sazeb plateb Top-up musí notifikovat Komise. Notifikují se podmínky, maximální obálky a maximální sazby. Obálky ani sazby nelze překročit. Systém je nastaven tak, že VDJ, len na vlákno,, bramborový škrob a chmel dostanou možné maximum, a zbytek

se použije na některé plodiny na orné půdě. Sazby Top-up 2005 byly stanoveny dle přijatých žádostí, ale následně při kontrolách jsou některé žádosti vyřazeny vzhledem k nesplnění podmínek.

Sazby SAPS

2004 – 6 488,305 mil. Kč na 3,469 mil. ha; sazba 1 830,40 Kč

2005 – Celkem 7 322,018 mil. Kč; sazba 2 110,70 Kč/ha

2006 – 88,887 EUR/ha = 2 517,813 Kč/ha při kurzu 28,326 Kč/EUR, celkem tedy 310,457 mil. EUR = 8 112,544 mil. Kč

Sazby Top-up

2004 – Předvstupní dotace činily celkem 5 203 mil. Kč. Nebyly to klasické platby Top-up a nelze je srovnávat, pokud se týká podmínek a sazeb. Pro jejich zvláštní režim byly zejména tyto důvody: umožnit snazší přechod na unijní systém, kde platby přicházejí až od 1. prosince, a vyhnout se potřeby notifikace.

2005 – Sazby národních doplňkových plateb (Top-up)

	Sazba	Počet jednotek	Celkem
	Kč/jednotku		Kč
Chmel	6 387,50	5 931,87 ha	37 889 820
Len na vlákno	5 029,30	4 317,60 ha	21 714 506
Některé plodiny na orné půdě	2 314,90	2 035 640,74 ha	4 712 304 749
Bramborový škrob	2 960,30	33 660,00 t	99 643 698
Přežvýkavci	2 006,60	1 030 000,00 VDJ	2 066 798 000
Celkem k výplatě			6 938 350 773
Nevyplacený zbytek			49 227
Celkem			6 938 400 000

Výpočet byl proveden na základě celkových prostředků určených pro národní doplňkové platby v roce 2005 ve výši 6 938,4 mil. Kč. Celkem by mohlo být vyplaceno 6 938 350 773 Kč, rozdíl činí 49 227 Kč. Dorovnání do cca 58 %. Počet jednotek byl stanoven na základě podaných žádostí, skutečně oprávněných jednotek však bude méně, neboť následně probíhají kontroly a zejména u VDJ došlo u některých žádostí k překročení maximální intenzity 1,8 VDJ/ha krmných plodin. Proto přiděl na určité platby za daný rok se neshoduje se skutečně vyplacenými penězi, neboť k výplatě dochází až v následujícím roce.

2006 – Výše plateb – předpoklad

		Max. obálka	Předpokl. obálka	Max. sazba	Předpokl. EUR	Předpokl. Kč
Chmel	EUR	1 357 283	1 357 283	222,51		6 302,69
Len na vlákno	EUR	915 323	915 323	152,55		4 321,24
Některé plodiny na orné půdě	EUR	185 837 958	157 152 520	82,08	69,92	2 325,09
Bramborový škrob	EUR	3 286 088	3 286 088	97,63		2 765,35
Přežvýkavci	EUR	95 002 548	95 002 549	91,14		2 581,70
Celkem	EUR	286 399 199	257 713 761			
Celkem	Kč	8 112 543 714	7 300 000 000			

Dorovnání do cca 61 %. Je způsobeno metodikou výpočtu a tím, že proti původním předpokladům zpevnila koruna. Pokud bude ve vybraných sektorech (chmel, len na vlákno, bramborový škrob a přežvýkavci) méně jednotek (ha, VDJ, t) oprávněných k platbě, pak se o zbylou částku posílí obálka pro platbu na některé plodiny na orné půdě.

Samostatná cukerní platba

Samostatná cukerní platba byla zavedena od roku 2006 jako částečná kompenzace za snížení cen cukrovky v rámci reformy cukerního pořádku.

Minimální cena cukrové řepy

Minimální cena pro cukrovou řepu podléhající kvótám činí:

- a) 32,86 EUR za tunu pro hospodářský rok 2006/2007,
- b) 29,78 EUR za tunu pro hospodářský rok 2007/2008,
- c) 27,83 EUR za tunu pro hospodářský rok 2008/2009,
- d) 26,29 EUR za tunu pro hospodářský rok 2009/2010.

Obálky pro cukrovku pro ČR

2006 – 27 851 tis. EUR

2007 – 34 349 tis. EUR

2008 – 40 786 tis. EUR

2009 a dále – 44 245 tis. EUR

Pro rok 2006 byla částka obálky cukerní platby ve výši 8 721 tis EUR přesunuta do obálky SAPS a pro samostatnou cukerní platbu je tedy k dispozici 19 130 tis. EUR. S ohledem na národní kvótu 454 862 tun je předpoklad platby ve výši 42,06 EUR na tunu cukru v dodané cukrovce, tedy při standardní cukernatosti 16 % je předpoklad cukerní platby 6,73 EUR/t cukrovky, tedy cca 190,60 Kč. K tomu 32,86 EUR/t minimální cena, tedy celkem 40,59 EUR/t, to je cca 1 150 Kč/t cukrovky.

SAPS, cukerní platbu a top-up administruje SZIF.

3.1.2. Národní dotace (state aid)

Národní dotace se poskytují podle tzv. Zásad, vydávaných na základě § 2 a § 2d zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství. Tyto dotace schvaluje Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Je stanovena vždy maximální sazba a celková suma na jednotlivý program. Skutečná sazba se vypočte podle skutečně oprávněných žádostí. Administruje Ministerstvo zemědělství. Pro rok 2006 se jedná o následující podpůrné programy:

Podpora včelařství

Jeho účelem je zabezpečení opylování zemědělských hmyzosnubných plodin v ČR – řepka, jetel, ovocné stromy. Finanční limit pro rok 2006 byl 180 Kč na jedno zazimované včelstvo.

Podpora vybudování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích a vinicích

Jde o podporu moderního, úsporného závlahového systému, který zhodnocuje vynakládané konstantní náklady a zároveň se výrazně snižuje celková spotřeba závlahové vody. Kapkovou závlahu lze budovat i v regionech s nedostatkem vodních zdrojů. Finanční limit pro rok 2006 byl 60 000 Kč/ha.

Restrukturalizace ovocných sadů

Tento podtitul je zaměřen na zvýšení kvality a bezpečnosti produkovaného ovoce tím, že výsadba ovocného sadu a hospodaření v něm jsou prováděny v souladu se zásadami integrované prevence.

- a) sazba do 200 000 Kč/ha výsadby u jabloní, hrušní, meruněk, broskvoní a slivoní na výměře minimálně 1 ha jednoho druhu (minimální počet stromů 800 ks/ha),
- b) sazba do 100 000 Kč/ha výsadby u jabloní, hrušní, meruněk, slivoní, broskvoní, třešní a višňů na výměře minimálně 1 ha jednoho druhu (minimální počet stromů 400 ks/ha),
- c) sazba do 50 000 Kč/ha vysázeného ovocného sadu uznanou sadbou drobného ovoce (rybízů, angreštů, malin) na výměře minimálně 0,5 ha jednoho druhu (minimální počet sazenic 3 000 ks/ha).

Podpora komplexní sklizně máku setého

Účelem dotace je podpořit sklizeň máku setého s ohledem na zajištění bezpečnosti území z hlediska omamných a psychotropních látek a snížit tak riziko zneužití makoviny. Finanční limit pro rok 2006 byl 500 Kč/ha, max. 20 000 ha.

Udržování a zlepšování genetického potenciálu vyjmenovaných hospodářských zvířat

Účelem je zabezpečit udržování a zlepšování genetického potenciálu hospodářských zvířat. Jde o podporu ověřování původu u skotu a prasat, podporu vedení plemenných knih, nákup plemenků (býků, beranů, kozlů), přenos embryí, kontrola užitkovosti a dědičnosti, výkonnostní zkoušky u koňů, podpora plemenitbě, podpora uznaným chovatelským sdružením, podpora chovatelům plemenků, podpora testování. Bez této cílené podpory nelze zlepšovat výsledky průměrné užitkovosti a plemenné hodnoty hospodářských zvířat, abychom dosáhli konkurenceschopnosti s vyspělými státy EU.

Podpora ozdravování polních a speciálních plodin

Účelem je zvýšení kvality rostlinné produkce cestou náhrady chemického ošetření a prevence šíření karanténních virových a bakteriálních chorob. Využitím šetrnější biologické ochrany a použitím certifikované sadby se udržuje dobrá fytokaranténní situace jako podmínka pro eliminaci obchodních bariér a zároveň jako prevence šíření chorob.

Nákazový fond a dotace zemědělského pojištění

Účelem je podpora vybraných činností, například laboratorní diagnostiky v průběhu ozdravování chovů zaměřených proti rozšiřování nebezpečných nákaz hospodářských zvířat a částečná úhrada nákladů spojených s neškodným odstraňováním kadáverů, masokostních mouček a krmných tuků z kadáverů.

Poradenství a vzdělávání

Účelem je podpořit odborné poradenství k přípravě zemědělských podnikatelů na zapojení do evropských podpůrných programů. Dále také podpora zemědělských vzdělávacích programů a vytvoření podmínek pro zabezpečení praktického výcviku žáků zemědělských, potravinářských a lesnických oborů. Program je zaměřen i na snazší dostupnost zásadních informací a poznatků z oblasti vědy a výzkumu o nových technologiích, postupech, výsledcích šlechtitelské práce pro širokou zemědělskou veřejnost.

Podpora zpracování zemědělských produktů

Jedná se zejména o podporu modernizace, rekonstrukce a nových technologií do 40 % nákladů.

Podpora mimoprodukčních funkcí rybníků na 5 ha

Účelem podpory je částečná kompenzace újmy rybářským subjektům vzniklé zajišťováním vodohospodářských a celospolečenských funkcí rybníků, která dosud nebyla ošetřena. Omezení produkce ryb vyvolané naplňováním vodohospodářských funkcí se týká více než 12 % ploch rybníků náležejících subjektům profesního rybářského sdružení, omezení vyplývající z rozhodnutí orgánů ochrany přírody se dotýkají další přibližně třetiny rybníků. Nejčastěji se vyskytuje využívání rybníků za účelem rekreace, dočišťování odpadních vod, na závlahy, energetické využití, protipovodňová opatření a nadlepšování průtoku. Zhruba polovina těchto rybníků je využívána víceúčelově.

Genetické zdroje

Účelem je zachování a využití genetických zdrojů hospodářských zvířat, ryb, včel a zvěře ve farmovém chovu a dále rostlin a mikroorganismů významných pro výživu.

Z hlediska budoucnosti byly všechny výše uvedené programy ke dni vstupu přihlášeny jako tzv. stávající podpora s platností do konce roku 2006. proto pro příští roky bude rozsah národních dotací omezen.

3.1.3. Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP)

Platby v rámci HRDP nemají charakter přímých plateb. Jedná se o platby ze strukturálních fondů a nevztahuje se na ně systém postupného navyšování. Většinou mají charakter pětiletých závazků. Vzhledem k novému Programu rozvoje venkova v rámci EAFRD od 1. 1. 2007 je nyní projednávána otázka přesun současných závazků do nového programu. Jde o dva druhy plateb:

- 1) **Platby za znevýhodněné oblasti . tzv. vyrovnávací příspěvek za hospodaření v znevýhodněných oblastech – LFA a v oblastech s ekologickými omezeními.** Dle nařízení vlády č. 241/2004 Sb. a jeho novel č. 121/2005 Sb. a č. 510/2005 Sb.

Sazby vyrovnávacího příspěvku jsou stanoveny následovně:

- a) v oblasti typu HA 4 680 Kč na 1 ha travních porostů,
- b) v oblasti typu HB 4 014 Kč na 1 ha travních porostů,
- c) v oblasti typu OA 3 490 Kč na 1 ha travních porostů,
- d) v oblasti typu OB 2 820 Kč na 1 ha travních porostů,
- e) v oblasti typu S 3 420 Kč na 1 ha travních porostů,
- f) v oblasti typu E 2 800 Kč na 1 ha travních porostů.

Základní podmínky:

- 5 Ha zemědělské půdy v LFA nebo
- 2 ha zemědělské půdy v LFA, jde-li o hospodaření na území národních parků nebo chráněných krajinných oblastí nebo
- 1 ha zemědělské půdy v LFA, jde-li o hospodaření v systému ekologického zemědělství. Současně musí být:

- intenzita chovu skotu, ovcí, koz a koní ve výši 0,15 až 1,5 VDJ na 1 ha veškeré zemědělské půdy evidované v LPIS.

2) Platby z provádění agroenvironmentálních opatření dle nařízení vlády č. 242/2004 Sb. ve smyslu novel č. 542/2004 Sb., č. 119/2005 Sb. a č. 515/2005 Sb.

Ekologické zemědělství

Sazby dotace:

- 3 520 Kč/ha orné půdy, na níž není pěstována zelenina nebo speciální byliny,
- 1 100 Kč/ha travních porostů,
- 12 235 Kč/ha vinic, ovocných sadů nebo chmelnic,
- 11 050 Kč/ha orné půdy, na níž je pěstována zelenina nebo speciální byliny.

Ošetřování travních porostů

Sazby dotace:

- 1 920 Kč/ha louky, ne které žadatel uplatňuje standardní podmínky údržby,
- 2 800 Kč/ha louky, na které žadatel nebude aplikovat žádná hnojiva,
- 5 130 Kč/ha louky, na které žadatel nebude aplikovat žádná hnojiva a navíc provede první seč až po 5. 7. příslušného roku,
- 3 130 Kč/ha louky, na které žadatel nebude aplikovat žádná hnojiva a navíc vynechá při první seči pásy o šíři až 6 m,
- 2 890 Kč/ha pastviny, na které žadatel uplatňuje standardní podmínky údržby, intenzita 0,5 až 1,5 VDJ/ha pastviny,
- 4 330 Kč/ha pastviny, na které žadatel uplatňuje zákaz použití hnojiv a navíc sníženou intenzitu chovu pasených zvířat 0,4 až 1,05 VDJ/ha pastvin,
- dotace se sníží o 2 800 Kč/ha na travních porostech, které se nacházejí na území I. zóny ZCHÚ.

Zatrávňování orné půdy

Sazby dotace:

- 7 265 Kč/ha travního porostu založeného certifikovaným osivem,
- 9 210 Kč/ha travního porostu založeného pomocí regionální travní směsi na blocích, které mají alespoň 50 % své výměry na území CHKO Bílé Karpaty.
- Sazba se snižuje o 800 Kč/ha zatrávňované orné půdy na území I. zóny ZCHÚ.

Tvorba travnatých pásů na svažitéch půdách

Sazba dotace činí 9 440 Kč/ha vytvořeného travnatého pásu.

Pěstování meziplodin

Sazba dotace činí 4 580 Kč/ha orné půdy oseté povolenou meziplodinou.

Trvale podmáčené louky a rašelinné louky

Sazba dotace na trvale podmáčené a rašelinné louky činí 12 100 Kč/ha.

Ptačí lokality na travních porostech

Sazba dotace na travní porosty s ptačími lokalitami činí:

- 5 180 Kč/ha travního porostu vymezeného jako hnízdní lokalita chřástala polního,
- 5 550 Kč/ha travního porostu vymezeného jako hnízdní lokalita bahňáků,
- sazba se snižuje o 800 Kč/ha travních porostů s ptačími lokalitami nacházejících se na území I. zóny ZCHÚ.

Biopásy

Sazba dotace činí 10 630 Kč/ha biopásu.

Osevní postup v ochranných zónách jeskyní

Sazby dotace činí 540 Kč/ha orné půdy.

Integrované systémy pěstování ovoce nebo vinné révy

Sazba dotace:

- 3 940 Kč/ha ovocného sadu,
- 4 655 Kč/ha vinice.

3.2. METODIKA REGIONÁLNÍCH PLATEB

Od roku 2007 je povinnost států, které přistoupily do Evropské unie, tedy i České republiky, přejít na regionální platby. Znamená to, že by platby nebyly již určovány podle výrobků, ale základem by se stala jednotná platba v určitém regionu, přičemž EU neurčuje, jak velký má být tento region. To je dáno rozhodnutím jednotlivých členských států.

Na regionální platby již přešla například Spolková republika Německo, kde základem pro výši plateb se staly jednotlivé spolkové země. Její zkušenosti s tímto novým režimem ve srovnání s původním popisuje kapitola 4 diplomové práce: „Zkušenosti s uplatněním regionálních plateb ve spolkových zemích Německa“.

Z teoretického hlediska lze vyslovit tezi, že čím větší region pro přímé platby je navrhován, tím dochází k agregovanější úrovni přímých plateb, které stále méně odpovídají ekonomice jednotlivých odvětví. Naproti tomu, čím je dosaženo větší homogenity výrobní struktury ve vybraném regionu, tím více se přibližují regionální platby struktuře plateb podle jednotlivých výrobků (STŘELEČEK, 2007).

Regionálním platbám, jejich výpočtům a zhodnocení je věnována praktická část diplomové práce (str. 40).

3.3. SROVNÁNÍ

Na základě dosud uvedených dat je vhodné nyní provést srovnání mezi jednotlivými přístupy, které Česká republika v rámci zemědělských podpor využívala.

1. Standardní přímé platby

Jedná se o systém, který ČR připravovala do roku 2004 a který byl do té doby aplikovaný v zemích EU 15. Přímé platby aplikované ve společenství do roku 2003 (standardní přímé platby) jsou koncipovány jako platby komoditní a měly by tedy vyrovnávat rentabilitu jednotlivých komodit tak, aby i méně rentabilní plodiny našly své místo na trhu a také odpovídající místo ve výrobním zaměření jednotlivých podniků. Z tohoto hlediska by přímé platby měly působit v jednotlivých výrobních oblastech neutrálně. To znamená, že vlivem přímých plateb by rentabilita výroby v jednotlivých oblastech měla být stejná, nebo alespoň velikost přímých plateb v jednotlivých výrobních oblastech na 1 ha zemědělské půdy by se měla vyrovnávat (STŘELEČEK, 2005).

2. Zjednodušený systém pro rok 2004

Systém přímých plateb aplikovaný v roce 2004 se skládal z jednotné platby na plochu (SAPS), kde základní sazba na 1 ha zemědělské půdy byla vypočtena jako podíl přiděleného národního limitu (v Kč) a počtu hektarů ohlášené zemědělské půdy (v ha). Výše podpory byla stanovena jako součin základní sazby na 1 ha zemědělské půdy (v Kč) a zjištěné plochy zemědělské půdy (v ha).

Kromě SAPS byly Ministerstvem zemědělství schváleny pro rok 2004 národní doplňkové platby (Top-up), které byly vypláceny na ornou půdu, chmelnice, bahnice a kozy, krávy bez tržní produkce mléka (dále jen KBTPM), skot a osivo píce a lnu (tab. 1).

Pro srovnatelnost byly platby vyplácené v roce 2004 přepočteny podle výrobních ukazatelů za rok 2005 a sazby byly zvýšeny v poměru celkových prostředků určených na Top-up v roce 2004 k prostředkům pro rok 2005.

Tab. 1 Schválený systém přímých plateb pro rok 2004

Předmět podpory	Jednotka	Podpora v Kč na jednotku
SAPS	Kč/ha z.p.	1 830
Orná půda	Kč/ha	1 477
Chmelnice	Kč/ha	4 320
Osivo píce a lnu	Kč/t	2 480
Skot	Kč/VDJ	850
Krávy BTPM	Kč/ks	4 225
Ovce a kozy	Kč/ks	700

Zdroj: MZe

3. Zjednodušený systém pro rok 2005

Vzhledem k tomu že EU neudělí podpory na žádné doplňkové vnitrostátní platby, pro něž Společenství ke dni 30. dubna 2004 neposkytuje žádné přímé platby, byl návrh Top –up pro rok 2005 oproti předchozímu roku změněn a týkal se pěstování plodin způsobitelných pro platbu na orné půdě (obiloviny včetně kukuřice na siláž, sója, řepka, slunečnice, hrách, boby, sladká lupina, konopí na vlákno a len olejný), pěstování chmele na zemědělské půdě, pěstování lnu na vlákno a chov skotu, ovcí a koz. Sazby přímých plateb poskytovaných žadatelům v roce 2005 uvádí tabulka 2.

Tab. 2 Přímé platby pro rok 2005

Platba	Jednotka	Sazba
SAPS	Kč/ha z.p.	2 110,7
Top-up vybrané plodiny na OP	Kč/ha	2 314,9
Top-up VDJ	Kč/VDJ	2 006,6
Top-up chmel	Kč/ha	6 387
Top-up len	Kč/ha	5 029,3
Top-up škrob	Kč/t	2 960,3

Zdroj: MZe

Oproti původnímu návrhu dochází v novém návrhu k významnému navýšení sazby na VDJ přežvýkavců a změna Top-up na plochu. Podle původního návrhu měl být Top-up na plochu vyplácen na hektar zemědělské půdy, kromě vinic a chmelnic. Vzhledem k tomu že EU neudělí podpory na žádné doplňkové vnitrostátní platby, pro něž Společenství ke dni 30. dubna 2004 neposkytuje žádné přímé platby, byl návrh změněn na hektar orné půdy, na které jsou pěstovány vybrané plodiny (obiloviny včetně kukuřice na siláž, sója, řepka, slunečnice, hrách, boby, sladká lupina, konopí na vlákno a len olejný).

4. Regionální platby

Jejich zavedení se teprve plánuje a právě srovnání těchto regionálních plateb se systémem přímých plateb je cílem mé diplomové práce a je obsahem praktické části.

Porovnání úrovně sledovaných systémů přímých plateb v tabulce:

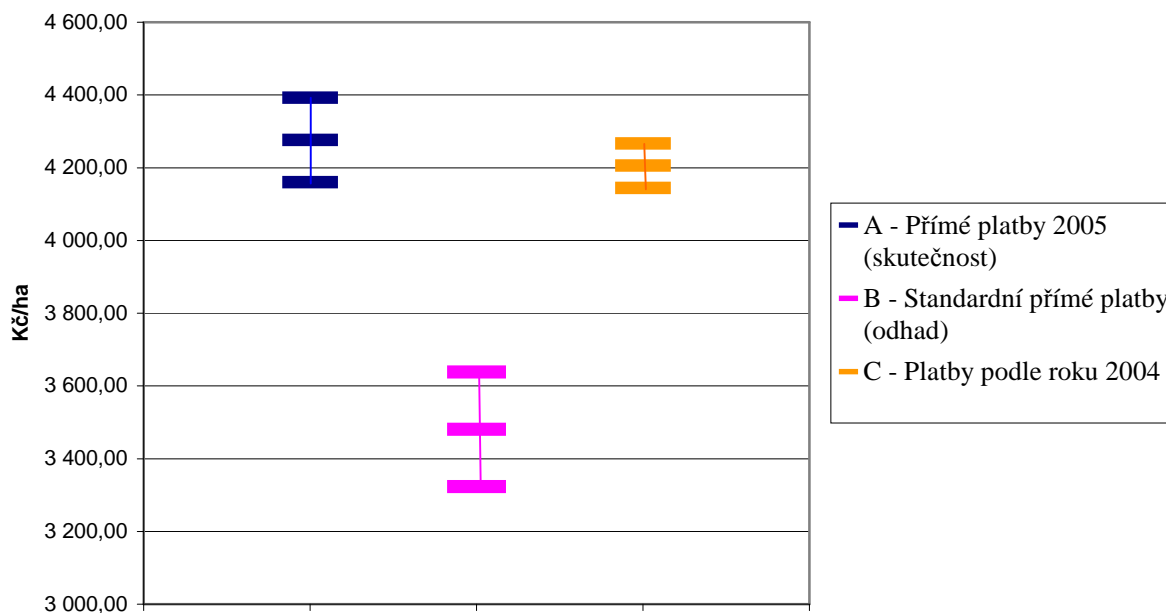
Tab. 3 Porovnání popsaných systémů přímých plateb v Kč/ha zem. půdy podle podílu LFA

Podíl LFA		NON LFA (0 - 50 %)	LFA (50 - 100 %)	Celkem
Počet podniků		50	58	108
Výměra ZP	ha	1 997,9	1 644,2	1 807,9
Výměra OP	ha	1 746,1	1 144,0	1 428,0
Výsledek hospodaření v roce 2005	Kč/ha	1 907,9	1 890,6	1 899,5
Standardní přímé platby (odhad)	Kč/ha	3 804,5	3 141,1	3 480,6
Rostlinná výroba 2005 (60 % EU 15)	Kč/ha	3 356,2	2 514,9	2 945,4
Živočišná výroba 2005 (60 % EU 15)	Kč/ha	448,3	626,3	535,2
Platby podle roku 2004 (odhad)	Kč/ha	4 276,7	4 130,2	4 205,3
RV (Platby podle roku 2004)	Kč/ha	3 574,8	2 740,9	3 167,6
ŽV (Platby podle roku 2004)	Kč/ha	702,0	1 389,3	1 037,7
Přímé platby 2005 (skutečnost)	Kč/ha	4 301,7	4 248,8	4 276,0
RV (Platby 2005)	Kč/ha	3 342,8	2 602,8	2 981,5
ŽV (Platby 2005)	Kč/ha	978,8	1 639,2	1 301,4
Standardní PP/PP 2005	%	88,4	73,9	81,4
RV (Standardní PP/PP 2005)	%	100,4	96,6	98,8
ŽV (Standardní PP/PP 2005)	%	45,8	38,2	41,1
PP2004/PP2005	%	99,4	97,2	98,3
RV (PP2004/PP2005)	%	106,9	105,3	106,2

ŽV (PP2004/PP2005)	%	71,7	84,8	79,7
--------------------	---	------	------	------

Zdroj: Vlastní šetření zemědělských podniků JCU

Graf 1 Intervalový odhad různých systémů přímých plateb

Platby přepočtené na hektar zemědělské půdy by u sledovaných podniků v případě systému aplikovaném v roce 2004 dosáhly v roce 2005 v průměru 98 % skutečně vyplacených plateb. Jak je patrné z tabulky 3 v produkčních oblastech jsou dopady obou systémů v podstatě totožné.

Standardní platby dosahují u sledovaných podniků v průměru pouze 81 % plateb skutečně vyplacených v roce 2005 podle zjednodušeného systému (tab. 3).

Intervalový odhad různých systémů přímých plateb podle podílu LFA uvádí graf 1. Z grafu je patrné, že nejvyšší hodnoty nabývají přímé platby roku 2005. Z hlediska generalizace průměrů není však statisticky významný rozdíl mezi platbami roku 2004 a 2005. Interval spolehlivosti roku 2005 je užší, z čehož vyplývá, že působení plateb v roce 2004 bylo homogennější. Podstatně nižší je průměr standardních přímých plateb, který se od dvou předchozích statisticky významně liší. Také absolutní rozdíl je velmi vysoký. Znamená to, že použití standardního systému přímých plateb by zmenšilo podíl plateb na jeden ha oproti skutečným platbám v roce 2005 o 796 Kč/ha.

Faktory působící na rozdílné chování jednotlivých systémů přímých plateb:

Rozdíly jsou způsobeny:

1. SAPS (50 % přímých plateb) - veškeré prostředky určené na tyto platby jsou rozděleny na hektar zemědělské půdy, naproti tomu standardní přímé platby v rostlinné výrobě se týkají pouze části orné půdy, na které jsou pěstovány podporované plodiny.
2. SAPS se vyplácí i na trvalé travní porosty, naproti tomu standardní přímé platby podporují TTP pouze prostřednictvím plateb v živočišné výrobě, které klesají s klesající hustotou přežvýkavců na hektar krmné plochy.
3. Top-up na přežvýkavce je rozdělen na veškeré dobytčí jednotky a je tedy vyčerpáno maximum finančních prostředků na tyto platby určených, naproti tomu prémie na skot v rámci standardních plateb jsou omezeny mnoha limity, netýkají se všech přežvýkavců. Nejvýznamnější je porážková premie a premie pro KBTPM (čím větší je podíl dojnic, tím je objem plateb pro podnik nižší). Ostatní premie jsou méně významné a týkají se omezeného podílu zvířat ve stádě.

Hlavní rozdíly v systému aplikovaném v roce 2004 v porovnání s rokem 2005 jsou vyšší platby v rostlinné výrobě. Platba na ornou půdu v roce 2004 byla v roce 2005 změněna na platbu na vybrané plodiny na orné půdě. Naproti tomu platby v živočišné výrobě se v roce 2005 u průměrného podniku zvýšily, což je způsobeno změnou Top-up na VDJ přežvýkavců. Tato platba byla v roce 2004 rozdělena na 3 platby – VDJ skotu, Krávy BTPM a Ovce a kozy. Nejvyšší sazba byla určena na krávy BTPM a platba na skot byla podstatně nižší. Sloučením těchto plateb v roce 2005 došlo u průměrného podniku ke zvýšení plateb v živočišné výrobě, tedy zjednodušení administrace plateb přináší větší finanční efekt pro převážnou většinu sledovaných podniků.

Standardní přímé platby, které byly vypláceny v EU 15 by dosahovaly v průměru pouze 81 % skutečně vyplacených plateb v roce 2005. V rostlinné výrobě by se tyto platby v podstatě nelišily, avšak v standardní platby v živočišné výrobě by dosahovaly v průměru pouze 41 % skutečně vyplacených plateb. Top-up na přežvýkavce v roce 2005 je rozdělen na veškeré dobytčí jednotky a je tedy vyčerpáno maximum finančních prostředků na tyto platby určených, naproti tomu prémie na skot v rámci standardních plateb jsou omezeny mnoha limity a týkají se pouze menšího podílu přežvýkavců na farmě chovaných. Také zde zjednodušení systému přináší zvýšení plateb.

Vzhledem k tomu, že u zjednodušeného systému odpadla u jednotlivých podniků omezení z nedodržení jednotlivých limitů, stávající systém maximálně využívá určený objem dotačních prostředků. Výše objemu standardních přímých plateb je u konkrétního podniku závislá na výrobní struktuře, stupni zornění a dalších faktorech, především v případě premií na skot by byly podniky ve srovnání se stávajícím systémem znevýhodněny, a to především v případě podniků s nízkou hustotou skotu na hektar krmných plodin a s vysokým podílem TTP na zemědělské půdě.

Další výhodou zjednodušeného systému je větší volnost podniku při volbě výrobní zaměření především z hlediska situace na trhu (poptávka, ceny zemědělských výrobců) a svých výrobních možností (náklady, výrobní kapacita). Kritériem pro výrobní zaměření se stává rentabilita a odbytové možnosti jednotlivých výrobků, přesto jsou podporovány i nerentabilní komodity, takže nedochází k jejich výraznému omezení.

Závěrem lze tedy konstatovat, že čím je systém administrace přímých plateb jednodušší, tím vyšší je jeho finanční efekt pro průměrný zemědělský podnik, nehledě na to, že se výrazně snižuje administrativní náročnost při podávání žádostí a tím i riziko vyřazení žádosti z důvodu formální chyby.

4. ZKUŠENOSTI S UPLATNĚNÍM REGIONÁLNÍCH PLATEB VE SPOLKOVÝCH ZEMÍCH NĚMECKA

Po projednání mezi spolkem a jednotlivými zeměmi SRN se uskutečnily národní změny, co se týče přímých plateb. Podle článku č. 58 Ustanovení Rady Evropské unie se od roku 2005 začal používat regionální model. Je synonymem kombinovaného modelu, který je vytvořený na přechodnou dobu.

V počáteční fázi byly stanoveny platební nároky, vztahující se na odlišné plochy a podniky, do roku 2012 v jednotné platbě na plochu, které se liší podle jednotlivých spolkových zemí. Co se týče úpravy vyrovnávacích procesů mezi plošnými a podnikovými nároky na platbu, je přechodná fáze prodloužena až do roku 2011, neboť existuje ještě potřeba sjednocení mezi spolkem a jednotlivými zeměmi.

Ústav pro podnikové hospodářství (FAL) prozkoumal důsledky dalšího rozvoje. V popředí analýzy stojí částečné vlivy opatření cenové politiky, ale i přerušení vazby (neutralizace), přerozdělovací vlivy u příjmů a následné účinky na kvótové ceny a ceny pachtovného za plochu. Modelové výpočty jsou provedeny s modelem skupin podniků FARMIS. Vztahují se na cílový rok 2012 a tím na konečný stupeň kombinovaného modelu, který je plánovaný podle návrhu zákona.

Především jsou popsány podstatné předpoklady scénáře. Výsledky jsou znázorněny podle odvětví, regionu, formy podniku a velikosti. V ohledu na otázku účinků přerozdělení u příjmů se berou v úvahu vhodná vrstvení výsledků podle výrobního zaměření podniku, stavu dobytka, popřípadě velikosti podniku, hustoty obsádky dobytka nebo podílu obdělávané plochy. Dále jsou uskutečňovány, co se týče scénáře přerušení vazeb, variantní výpočty, které jsou zvláště analyzovány. Nakonec jsou zobrazeny účinky na cenu pachtovného za plochu.

Výsledky jsou modelovány podle jednotlivých scénářů. Scénáře existují celkem čtyři. První je tzv. Doporučení scénáře, který vznikl jako pokračování Agendy 2000. Další tři jsou scénáře MTR a jedná se o scénáře zabývající se podnikovou prémie (MTR - Podniková prémie) a regionálním modelem (MTR - Regionální model). Aby byl vypracován částečný vliv zrušení vazeb, bude proveden hypotetický scénář, u něhož budou zohledněny opatření cenové politiky včetně modulace, avšak žádné zrušení vazeb přímých plateb (tzv. MTR - Pouze cenová změna).

Všechny jsou projektovány na cílový rok 2012.

4.1. JEDNOTLIVÉ SCÉNÁŘE

4.1.1. Doporučení scénáře

Tento scénář je brán jako pokračování Agendy 2000 až do roku 2012. Relevantní opatření reformy v Agendě 2000 lze vidět jak v cenových poklesech za obilí a hovězí maso, tak i v reformě na trhu mléka.

Na trhu mléka dochází k poklesu podpory mléka o 15%, k vážnutí kvóty mléka i zavedení prémie na mléko, které zůstávají vázána na podíl mléka. Snižující se cena za mléko tedy klesla k 85 % výrobní ceny. Výsledkem toho klesne cena mléka do roku 2012 o 12,75 % oproti základnímu roku 1999. Naopak produkce mléka se zvýší, a to o 2,4 %.

V oblasti hovězího masa vznikly následující cenové změny proti základnímu roku 1999: cena hovězího masa klesá o 15 %, cena za telata pouze o 10 %.

4.1.2. Scénář MTR - Podniková prémie

V tomto scénáři je popsáno, že zrušení vazeb přímých plateb, odpovídajících standardnímu modelu podnikové prémie, bude nahrazeno. V modelu se orientuje objem prémie za podnik jak na obsahy ploch oprávněných k prémie, tak i na obsahy zvířat oprávněných k prémie v doporučeném období, které zde odpovídá základnímu roku 1999. Dále následuje ve srovnání s doporučenou situací zvednutí mléčné prémie na 35,5 EUR/t.

Cena produkce mléka klesá kolem 17 %. Co se týče technického pokroku, je přijato snížení přírůstku mléčné produkce na 1,7 % p.a. od roku 1995. Toto ocenění se shoduje se schválením scénáře studie Evropské komise.

V oblasti hovězího masa se očekává, že zrušení vazeb prémie vede k redukovanému počtu zvířat a cena za hovězí maso oproti Agendě 2000 stoupá.

Oproti roku 1999 to vede k menšímu snížení ceny (- 7,5 %) ve srovnání s doporučeným scénářem (- 15 %). V oblasti telat se vychází ze snížení ceny o 30 % oproti roku 1999, tedy počítá se s menší poptávkou po telatech. Naproti tomu stojí téměř stálá nabídka telat. Zkušenosti uplynulého roku ukazují, že prémie na hovězí maso je částečně převedena na cenu telat. Tento efekt odpadá díky zrušení přímých plateb, což je zdůrazněno na základě této hypotézy klesající cenou telat.

4.1.3. Scénář MTR - Regionální model

Tento scénář se vztahuje na konečný stupeň kombinovaného modelu. Problematické přitom je, že regionální objem premií je zjištěn na bázi statistických základních dat.

Ve statistice testovaných podniků je plocha, zejména louky a pastviny, lehce podceněna, zatímco suma přímých plateb je vyobrazena relativně dobře. Vysoké konto nároku platby vztažené na plochu při regionálním modelu přes plochu reprezentovanou díky testovaným podnikům vede proto k nižším objemům premií ve srovnání s podnikovou premií.

4.2. VÝSLEDKY

V této kapitole se považují za nejdůležitější výsledky modelových výpočtů, přičemž důraz leží na nabídkových a příjmových vlivech. Nejprve budou probrány výsledky hlavního scénáře, potom následují detailnější vyhodnocení v oblasti produkce mléka a hovězího masa. Výsledky variantních výpočtů jsou představeny hned nato. Nakonec jsou vysvětleny blíže vlivy na cenu pachtovného za pole a louky a pastviny.

4.2.1. Účinky na využití půdy a výrobu

Nejdříve jsou představeny výsledky v odvětví. V dalším kroku následuje znázornění výsledků rozdělených podle regionů a určitých výrobních směrů podniků.

4.2.1.1. Odvětvové nabídkové vlivy

V různých scénářích se ukazují následující změny ve využití plochy oproti doporučení:

- Plochy, na nichž se pěstuje **obilí**, se zmenšují ve všech scénářích. Obdělávané plochy s obilím se redukuje o 0,5 %. To je odvozeno od existujícího zrušení přímých plateb. Ve scénáři se zrušením vazeb se ukazují jasné omezení pěstování obilí o 12,7 % u podnikové premie, popř. o 11 % u regionálního modelu.
- Plochy, na nichž se pěstuje **žito**, se snižují na základě vývoje cen podle zvednutí žitných intervencí o 11 % a při zrušení vazeb přímých plateb o asi 27 %.
- Obdělávání **luštěnin** je rozšířeno ve scénáři MTR – Pouze cenová změna o 1,8 %.

- Obdělávaná půda s **olejninami** je rozšířena na základě cenového vlivu o asi 1 % (zatíženy žitem) při zrušení vazeb, plocha je omezena o 6,5 % v případě podnikových prémie popř. o 4,1 % u regionálního modelu.
- **Zastavení plochy** je rozšířeno při zrušení vazeb přímých plateb o 46 %, čímž se usuzuje, že se větší podíl půdy ruší na výnosově slabých stanovištích. Dodatečně bude u podnikových prémie asi 0,2 mil. ha polí nevyužitých. U regionálního modelu jsou omezeny louky a pastviny ležící ladem, protože tyto plochy jsou brány jako půdy s nárokem na získání prémie. Pole ležící ladem jsou podle doporučení na nule.
- Plochy s **cukrovou řepou** jsou ve srovnání s Agendou 2000 rozšířeny o 4 %, což nasvědčuje na základě ohraničení podílu na silnější vnitřní požadavky od extenzivních jednání s redukováním zpracováním půdy. Změny v ploše na pěstování brambor jsou podobné, avšak je očekáváno větší rozložení plochy u přeměny regionálního modelu.
- U půdy na **pěstování krmiva** se neočekávají žádná podstatná přizpůsobení na základě cenové politiky. Díky zrušení vazeb se očekává v případě podnikových prémie omezení kukuřičné půdy o 9,7 % a přírůstek půdy s krmem o 25,6 %. Regionální model vede k přizpůsobovacím reakcím, které jsou slabší. Tyto vlivy se vrací ke sjednocení konkurenčních podmínek při pěstování krmiva (zvýšení prémie na kukuřici).
- **Využití luk a pastvin** se mění ve scénáři „Podniková prémie“ a „Pouze cenová změna“. Při přeměně regionálního modelu je rozšířeno o 2 %. Omezeny jsou louky a pastviny, které leží ladem, protože tyto plochy jsou brány jako plochy doložené s nárokem na prémie a podléhají odpovídajícím povinnostem péčováním.
- Rozsah **zemědělského využití půdy** se redukuje ve scénáři „Podniková prémie“ o 1,5 %, protože částečně pole bez prémie leží ladem. U kombinovaného modelu se ukazuje proti nepatrnému rozšíření využití půdy o 0,5 %, protože louky a pastviny, které podle doporučení částečně leží ladem jsou plochy s nárokem na prémie s tím, že budou opět využity.

V oblasti **zvířecí produkce** vznikají následující změny ve srovnání k doporučenému scénáři:

- Počet **dojnic** se nemění ve scénáři po zrušení vazeb, co se týče prémie. Ve scénáři se zrušením vazeb jsou drženy díky nižšímu nárůstu mléčné produkce ve srovnání s doporučením o 3,7 % více dojnic.

- Počet **kojících krav a krav-matek** klesá podle cenově politických opatření pouze o 1,7 %. Silný pokles (o 41 %) ve scénáři se zrušením vazeb je proto odvozen výhradně na vliv zrušení vazeb a i na silný pokles ceny za telata a krmení. Tato reakce nabídky je téměř zdvojnásobena.
- Omezení **chovu krmných býků** o asi 17 % je určeno rovněž díky zrušení vazeb. To ukazuje na silné narušení konkurenceschopnosti masných býků, stejně jako na okolnosti, že zrušení vazby na produkci nejsou premií vyrovnány díky výnosovým přírůstkům - o vyšší cenu hovězího popř. nižší cenu telat.

Pokud jde o **množství produkce**, vykazují se následující změny:

- V oblasti polního hospodářství klesá především množství obilí. Tento vliv se vyskytuje ve větším rozsahu ve scénáři se zrušením vazeb. Produkce luštěnin a olejnin je slabě rozšířena ve scénáři „s vázanými premiemi“, zatímco se odráží ve scénáři se zrušením vazeb menší množství.
- Množství mléka zůstává ve všech scénářích nezměněno na 29 mil. tunách. Celková produkce hovězího masa je stabilizována díky vázanému produktu „maso z krav“ z držby dojného dobytka, přičemž je omezena produkce hovězího masa pouze o necelých 9 %.
- Při výrobě drůbežího masa, vajec a vepřového masa jsou očekávány pouze malé nabídkové vlivy.

4.2.1.2. Regionální změny využití půdy a produkce

Následně budou popsány výsledky rozlišené podle 4 regionů: region Sever: Šlésvicko-Holštýnsko, Dolní Sasko, Severní Porýní-Vestfálsko; region Střed: Hesensko, Porýní-Falc, Sársko; region Jih: Bavorsko, Bádensko-Würtembersko; region Východ: Braniborsko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Sasko, Sasko-Anhaltsko, Durynsko.

Všeobecně se potvrzuje tendence ve všech regionech, že nabídkové vlivy při zrušení vazeb jsou zřetelně vyšší než díky samostatným cenovým změnám s vázanými premiemi. Z toho může vyplývat, že změny mají v cenové politice vliv na nabídku zemědělců, ale není to srovnatelné s vlivy při zrušení vazeb ve spojení s cenovými změnami. Přitom nehraje rozhodující roli druh a způsob zrušení vazeb, pokud se jedná o úplné zrušení vazeb. Při částečném zrušení vazeb jsou očekávány naproti tomu odlišné nabídkové reakce.

V regionech **Sever** a **Střed** je nadprůměrně omezena produkce hovězího masa. V regionu Střed je to odvozeno především od silného poklesu chovu masných býků. V regionu **Jih** je omezen výkrm býků a produkce hovězího masa podprůměrně. Možné příčiny jsou patřičné ve vysoké síle výkrmu býků i ve vyšší cenové úrovni ve srovnání s jinými regiony.

V regionu **Východ** je nadprůměrně silný rozsah vyřazení plochy. To je jednak vztahováno na klesající výnosnost různých polních plodin díky snížení ceny, ale i díky zrušení vazeb přímých plateb. U podnikových premií se pokládají plochy na výnosově slabých místech za nevyužité, pokud nejsou brány jako důkazní plochy pro prokázání nároku na prémii. To je objasněno tak, že u scénáře „MTR – Pouze cenová změna“ nejsou zachovány ve srovnání s doporučením žádné přírůstky zastavení ploch. Počet dojnic se zvětšuje ve scénáři se zrušením vazeb na základě malého zvyšování mléčné výroby nadprůměrně (5,7 % versus 3,7 % u odvětví).

Počet krmných býků se snižuje podprůměrně a počet dojnic nadprůměrně. Z toho vyplývá lehce nadprůměrný pokles produkce hovězího masa ve scénáři se zrušením vazeb.

4.2.1.3. Důsledky v oblasti mléčné produkce

Zatímco se nevyznačují na odvětvové úrovni téměř žádné změny u produkce mléka, jsou pozorovány posunuté tendence mezi podniky, způsobené díky kvóтовému obchodu.

Při pokračování Agendy 2000 stejně jako i při poklesu ceny bez zrušení vazeb (doporučení, popř. scénář) je odvozena produkce mléka v regionu Sever ve velikostních třídách stavu <20, <50 a <35 krav, zatímco výroba ve třídě <35 krav je nejrozsáhlejší. V regionu Střed se vyznačují větší posunuté tendence mezi malými a většími podniky. V regionu Jih probíhá podobný posun produkce mléka, avšak větší rozsah se soustředí na velikostní třídu <35. V regionu Východ přibývá výroba mléka v podnicích s velkým počtem stavu.

Účinky na rovnovážnou cenu za kvótu mléka

Vedle nabídkových vlivů jsou v zájmu účinky reformy na cenu mléčné kvóty, protože podílové náklady budou mezitím důležitým nákladovým faktorem především pro rostoucí podniky s dojným dobyt看em. V modelu je vytvořen kvótový obchod, ze zjednodušených

důvodů jako trh s pachtovným. Cena za kvótu klesá jen nepatrně, tedy ztráta výnosů je kompenzována prémiemi na mléko vázanými na kvóty.

Mezi podmínkami zrušení vazeb klesají rovnovážné ceny za kvótu mléka od 0,03 do 0,04 EUR/kg. To je z největší části odvozeno z klesající ceny za mléko „bez vyrovnávacích plateb vázaných na kvótu“. Schválený nižší nárůst produkce mléka, který se projevuje ve vyšších nákladech, by měl mít pouze malý význam v ceně mléka.

V regionu Jih vede zrušení vazeb k tomu, že se pohybuje v tamních obchodních regionech cena mezi 1 a 3 centy (regionální model) a mezi 0 a 3 ct/kg kvóty (podnikové prémie). V regionu Sever se naproti tomu vykazují ceny mezi 4 a 5 centy (podnikové prémie) a mezi 5 a 6 ct/kg kvóty (regionální model). V regionu Východ jsou ceny v zemích Sasko-Anhaltsko a Durynsko jak ve scénáři s dvojnásobnými prémiemi na mléko, tak i ve scénáři se zrušením vazeb nižší než v ostatních zemích. V Durynsku například klesá cena za kvótu u regionálního modelu na 1 cent a u podnikové prémie na 0,5 ct/kg.

U regionálního modelu se snižují rovnovážné ceny méně ve více regionech. To je odvozeno od toho, že díky „nepřímé“ vazbě na plochu přes plochy s nárokem na prémii, zbývá více luk a pastvin k produkci krmiva, z čehož možná vyplývá snížení nákladů na krmivo. Celkem nižší ceny v regionu Jih jsou mezi jinými odvozeny na malé obchodní regiony. Naproti tomu stojí relativně velký počet podnikových skupin s menším množstvím kvót jako prodávající k menšímu počtu kupujících. V obchodních regionech nejsou kvóty mléka vyčerpány. Zrušení vazeb vede tudíž k silnému znehodnocení kvóty. Snížení cen kvót je zvláště pro rostoucí podniky pozitivní. Optimální umístění kvóty mléka mezi změněnými rámcovými podmínkami je zabráněno díky malým prostorům obchodních regionů. (BERTELSMEIER a spol., 2004)

4.2.1.4. Změny v produkci hovězího masa

Podle výsledků modelového výpočtu se očekává mezi podmínkami MTR omezení chovu býků kolem asi 17 % oproti Agendě 2000, zatímco toto je omezeno bez zrušení vazeb pouze o 0,4 %. V nejvýznamnějších produkčních regionech Sever a Jih jsou býci méně omezeni, v ostatních regionech se to zmenšuje kolem asi jedné třetiny.

Velikost chovu **krav-matek** se vrací mezi podmínkami MTR v řádové velikosti od 41 %, u zachování přímých plateb pouze o 1,7 %. Přizpůsobení v regionech Sever a Střed jsou považovány za nejsilnější. **Produkce hovězího masa** je díky skoro konstantnímu náporu na kravské maso jako spojený produkt s produkcí mléka stabilizována, takže navzdory zrušení

vazeb z toho vyplývá pouze omezení o asi 8 %. Změny chovu skotu a produkce masa jsou ovlivněny pouze málo díky způsobu zrušení vazeb.

Chov krav-matek

Chov krav-matek je nadprůměrně omezen v podnicích s počtem 0,5 krávy na 1 ha HKP popř. třídy „<1,5“. Ve třídě „<1“ jsou naproti tomu pozorovány podprůměrná omezení. Tudíž „bez zrušení vazeb“ se žádné významné změny neprojevují, jsou silně přizpůsobeny na zrušení vazeb přímých plateb, stejně nepříznivý vývoj je odvozen i u cen telat a cen za krmivo. To zdůrazňuje silnou závislost na premiích u krav.

Výkrm býků

Výsledky podle hustoty obsádky (odpovídá počtu prodaných býků za rok na 1 ha HKP) objasňují, že výkrm býků v podnicích s 1 býkem na 1 ha HKP je silně omezen. Přitom se jedná o podniky málo specializované, v nichž je provedeno, že býci převládají v kombinaci s chovem krav. Podniky s více než 1 býkem/ha omezují produkci pouze v řádové velikosti od asi 10 %. Přizpůsobení je ovlivněno pouze málo díky úpravě můstkové premie. Specializované podniky s vyšší hustotou obsádky dokonce rozšiřují svou produkci (regiony Sever a Jih). To může mít různé příčiny:

- Podniky specializované na chov býků mají k dispozici málo produkčních možností
- Intenzivní výkrm býků následuje převážně na krmnou základnu kukuřičné siláže. Podmínky konkurence pro tento postup se podstatně zhoršují, zvláště se očekává vedle přírůstků tržeb podmíněných cenou příznivější cena za telata.

Celkem vzato je zjištěno, že nabídková reakce pod podmínkou úplného zrušení vazeb je ovlivněna především díky cenovému vývoji u hovězího masa a telat. Co se toho týče, je upozorňováno na následující problémové oblasti:

- Jestliže některé důležité země produkující hovězí maso používají částečné napojení na premie zvířat, jsou očekávány nabídkové vlivy v rozsahu celé EU.
- Na základě přijatých nízkých cen za telata se snižuje nabídka hodnotných telat – nehledě na telata v regionu Jih. Alternativa k tomuto účelu je viděna v dovozu těchto

telat například z Francie. Ustálení vnitrozemské nabídky telat by bylo možné dosáhnout pouze přes vyšší cenu telat, což ale zůstává přenecháno trhu.

4.2.2. Příjmové vlivy

Co se týče odvětvových příjmových vlivů, stoupají subvenční platby ve srovnání s doporučením, k tomu je poznamenán ve scénáři se zrušením vazeb vzestup od 3,1 % (podnikové prémie) popř. 1,8 % (regionální model). Ve scénáři „MTR – Pouze cenová změna“ je očekáván vzestup o 3,5 % oproti podmínkám Agendy 2000. Přímé platby stoupají u podnikové prémie o 4,9 %, u kombinovaného modelu o pouze 2,8 %.

U regionálního modelu se vyskytují ztráty od 5,4 %. V tomto místě je uvedeno, že při přihlédnutí k odvětvové úrovni premií ve výši podnikových premií obnáší ztráty u regionálního modelu pouze 4,1 %, a proto jsou nepatrně vyšší než u podnikových premií. Změny příjmů jsou ovlivněny následujícími faktory:

- Díky změně vzniká krácení premií, přičemž zpětný tok prostředků této změny není proveden.
- Díky malému nárůstu produkce mléka je chováno asi o 4 % více krav, čímž vznikají vyšší náklady.
- Nízké ceny za telata nevedou ke ztrátám na zisku v případě vyrovnané bilance telat na odvětvové úrovni. Nyní se vyváží už část telat mezi jinými do Holandska za účelem výkrmu.

Na základě opatření cenové politiky klesá příjem v regionu Sever o 1,7 %. Na základě nižších přímých plateb a regionální premiové restrukturalizaci jsou očekávány u kombinovaného modelu větší ztráty (4,3 % popř. 3,2 % u kalibrovaného objemu premií). Region Střed profituje z regionálního přemístění premií, čímž stoupají malé ztráty od 2,3 % u regionálního modelu a 2,6 % u podnikové prémie. V regionu Jih se vykazují u regionálního modelu silnější ztráty než u podnikové prémie. V regionu Východ jsou očekávány nadprůměrné ztráty od 8,9 % u podnikové prémie popř. od 8 % u regionálního modelu.

Při schválení jednoho premiového objemu srovnatelného s podnikovou premií se vykazují regionálně rozdílné příjmové vlivy. Lépe postaveny byly regiony Sever a Jih u podnikové prémie, regiony Střed a Východ u regionálního modelu.

4.2.2.1. Srovnávací analýza příjmových vlivů mezi podnikovou premií a regionálním modelem

Zatímco oba modely zrušení vazeb nezpůsobují žádné výrazně rozdílné nabídkové vlivy, vede regionální model k přerozdělování premií, zejména na náklady podniků, které intenzivněji chovají hovězí skot a dojný skot. To je zřetelné právě na sdružené úrovni podnikových forem. Zatímco v podnicích pěstujících tržní plodiny vystupují u podnikové premie ztráty na 3,8 %, jsou u regionálního modelu s 0,9 % zřetelně nižší (přírůstek příjmů od 0,7 % u konstantního objemu premií).

V podnicích stavěných na pěstování krmiva vystupují ztráty u podnikové premie od 5,5 %, které se u regionálního modelu (-10,5 % popř. -9,3 % u stálých premiích) skoro zdvojnásobují. Jak bude ještě následně popsáno, tyto nepříznivé příjmové vlivy vyplývají především z oblasti výkrmu býků.

V následujícím odstavci jsou popsány příjmové vlivy pro různé podnikové skupiny. Proto jsou zde shrnuty výsledky podle určitých znaků – velikost podniků popř. hustota obsádky dobytka a regiony.

Příjmové vlivy v jednotlivých zemích

Ve scénáři „MTR – Pouze cenové změny“ se ukazují ve skoro všech zemích ztráty v příjmech mezi 1 a 2,5 %. V Sársku jsou zaznamenány ztráty od asi 6 %, Braniborsku od asi 7 %. To je odvozeno od odpadávající žitné intervence a z toho vyplývající cenové poklesy, které vzhledem k vysokému podílu žita zasahují v osevním postupu zvláště u buku. Další jsou ztráty odvozené ze změny, a tím doprovázející krácení premií.

Zrušení vazeb přes **podnikovou premii** vede k vyhraněným rozdílům příjmů: Ve Vestfálsku jsou očekávány lehké příjmové přírůstky od asi 2 %.

U **regionálního modelu** se vyskytují větší průměrné ztráty od 5,5 %, což je částečně doprovázeno níže vypočítanými objemy premií. Jasně příznivé příjmové vlivy se vyznačují v Porýní-Falcu, Sársku, Braniborsku a Meklenbursku-Předním Pomořansku.

4.2.2.2. Příjmové vlivy v podnicích s chovem mléčného dobytka

Příjmové efekty podniků chovajících mléčný skot se vyjadřují díky změnám splátkám v čisté tvorbě hodnoty. Výsledky jsou rozlišeny podle regionů.

V případě **podnikové prémie** je očekáván přírůstek příjmů v podnicích s počtem do 20 krav v regionu Sever, zatímco v regionu Střed a Jih dosahují ztráty od asi 1 % a v regionu Východ od 7 %.

Tyto příjmové vlivy jsou doprovázeny u hovězího masa přírůstkem tržeb podmíněným cenou a přizpůsobením objemu výroby v oblasti hovězího masa, neboť podíl tržeb z hovězího masa hraje v těchto podnicích velkou roli jako ve větších podnicích s mléčným skotem. V podnicích s více než 20 kravami se vyskytují silnější ztráty u příjmů, přičemž se nevyznačují žádné jednoznačné rozdíly, které by byly závislé na velikosti podniku. Ztráty se pohybují v rozdílu od 5 do 10 %.

U **regionálního modelu** se vyskytují v podnicích s počtem do 20 krav pozitivní příjmové vlivy. V regionu Střed a Jih se vyskytují v některých velikostních třídách z části významné vyšší ztráty. V regionu Východ se vyskytují nyní v polovině skupin vyšší popř. nižší příjmové vlivy. Ve variantě „stálý odvětvový objem prémie“ se zesilují příjmové přírůstky v menších podnicích, zatímco ztráty ve větších podnicích jsou nižší.

Díky vrstevnatosti příjmových vlivů podle hustoty obsádky zvířat jsou lépe zřejmé přerozdělovací efekty regionálního modelu. Podniky s více než 0,5 krav na 1 ha hlavní krmné plochy vykazují u regionálního modelu vyšší příjmové ztráty než u podnikové prémie. V podnicích regionů Sever a Východ s více než 1 krávou na 1 ha jsou očekávány příjmové ztráty mezi 18 a 23 %. To vyplývá převážně ze ztrát prémie ve srovnání k podnikové prémii.

4.2.2.3. Příjmové vlivy v podnicích na výkrm býků

V těchto vyhodnoceních jsou vyřazeny podniky s průměrně více než 10 býky (prodávány býky za rok). Vedle regionu je brána vrstevnatost podle hustoty obsádky, vyjádřené díky prodáváním býkům na hektar HKP.

Už ve scénáři „**Pokles cen bez zrušení vazeb**“ se vyskytují v průměru ztráty podniků od 13 EUR/ha. V jednotlivých skupinách se vykazují ztráty až do 25 EUR/ha.

U **podnikové prémie** podniky s nižší hustotou obsádky vykazují větší ztráty, které obnáší až 50 EUR/ha a hlavně vyplývají ze ztrát v oblasti mléka. V podnicích od 1 býka/ha se vykazují přírůstky příjmů, které stoupají ve skupinách s více než 2,5 býky/ha na asi 200 EUR/ha. Tyto příjmové přírůstky jsou doprovázeny především přírůstkem tržeb u hovězího masa, které jsou podmíněné cenou, a nižší cenou telat. Přesto tento příznivý vývoj ceny hovězího masa je stanoven v doporučení jako úroveň prémie na objem produkce.

V případě **regionálního modelu** je přerozdělen objem premií na zvířata na plochu. V průměru jsou očekávány ztráty od asi 50 EUR/ha. V podnicích regionu Sever s < 1 býkem/ha jsou očekávány nepříznivé příjmové efekty kolem asi 50 EUR/ha jako u podnikové premie. Ve skupině s počtem do 1,5 býka směřují příjmové vlivy k nule a v obou dalších skupinách jsou ztráty přes podnikovou premii velmi vysoké (200 až 300 EUR/ha).

V regionu Jih vykazují skupiny s více než 1 býkem/ha HKP nepatrně pozitivní příjmové vlivy. V podnicích s více než 2,5 býky/ha HKP se vyskytují u podnikové premie ztráty od asi 200 EUR/ha.

Příjmové vlivy v podnicích chovající krávy

Vzhledem k velmi rozdílnému vývoji v chovu krav jsou i příjmové vlivy relativně různorodé. V regionech Sever a Střed jsou očekávány u podnikové premie přírůstky příjmů od 40 do 65 EUR/ha, které se u regionálního modelu s výjimkou zesilují. V regionu Jih jsou stanoveny menší tendence ztrácet.

4.2.2.4. Příjmové vlivy v podnicích pěstujících tržní plodiny

U podnikové premie se vykazují vyšší ztráty, které jsou doprovázeny především masivním úbytkem příjmů ve skupině v regionu Východ a nepříznivými příjmovými vlivy v podnicích s rozsáhlou plochou. V zemích vykazují podniky s počtem do 25 ha příjmové přírůstky od 10 do 20 %, které částečně vyplývají z oblasti hovězího masa.

U regionálního modelu se vykazují v podnicích s více než 25 ha nepatrně vyšší ztráty.

Příjmové vlivy v podnicích, které pěstují cukrovou řepu

Jelikož jsou poskytovány u regionálního modelu jednotné nároky plateb na všechny plochy s výjimkou trvalých kultur, vyskytují se v podnicích s cukrovou řepou popř. pěstováním zeleniny tzv. „posuvy“. U pěstování cukrové řepy mohou být interpretovány nároky na platbu v rámci zrušení vazeb jako předběžné „částečné vyrovnání“ pro budoucí reformu na trhu s cukrem. Nenastane-li tato reforma, budou trvale písemně stanoveny tyto premiové přírůstky.

Ve všech skupinách se vyskytují ztráty od 1,5 %. V případě podnikové prémie jsou ztráty vyšší než v regionálním modelu. Pouze u jedné podnikové skupiny (Jih <15 %) se vykazují přírůstky příjmů od 4 %, které mohou být doprovázeny vlivem cen hovězího masa, popř. přizpůsobením v produkci hovězího masa.

U **regionálního modelu** se vykazují v průměru všech zahrnutých podniků o něco silnější příjmové ztráty, u kalibrovaného objemu premií jsou příjmové změny identické s podnikovou premií. Podniky s podílem cukrové řepy pod 10 % popř. v některých regionech až k 15 % by museli počítat s tendencí k silnějším ztrátám.

V regionu Sever, který je výrazný díky Dolnímu Sasku, může být toto doprovázeno tím, že je uchováno dosud existující regionální rozlišení premií na akr půdy podle 10 výnosových regionů (podmínky Agendy). Jednotné prémie jsou pak nižší než prémie na akr půdy výnosově silnějších regionů, na nichž se pěstuje tradičně cukrová řepa.

Podniky s vysokým podílem cukrové řepy ukazují platné příjmové přírůstky až 8,5 %. Případně tyto podniky uvažující o tom, že reforma na trhu cukru nenastane, mohou své příznivé příjmové vlivy snížit ve vyšší ceně za kvótu cukrové řepy.

4.2.3. Výsledky variantního výpočtu

Co se týká využití půdy a zvířecí produkce, vyplývají následující změny ve srovnání s hlavním scénářem:

- Vyšší nárůst produkce mléka za rok vede k téměř nezměněnému počtu krav a odvětvová mléčná kvóta je vyčerpána v plném objemu. Přitom se vykazuje nepatrně lepší konkurenční postavení chovu krav.
- Rozsah chovu krav klesá o asi 30 % a tím o asi 12 procentních bodů méně než ve hlavním scénáři. To je doprovázeno méně silným poklesem ceny telat a krmiva. Ještě menší omezení jsou očekávána nejdříve u vyšší ceny telat.
- Výkrm býků se vrací o 26 % zpět a je podle toho silněji omezen o asi 8 procentních bodů. Vyšší ceny telat se projevují na účet výkrmu býků.
- Výroba hovězího masa je s 15 % více omezena než ve hlavním scénáři. Tento vývoj může být odvozen jak z menší produkce býčího masa, tak i z menšího množství kravího masa.

Výsledky za jednotlivé formy podniků ukazují, že se snižují na základě přijetí scénáře variantních výpočtů pouze o asi 0,5 % příznivěji příjmové vlivy v podnicích s tržními plodinami a zušlechťováním. V podnicích s pěstováním krmiva jsou očekávány naproti tomu o asi 5 procentních bodů příznivější vlivy. Regionální model vede přesto v podnicích s pěstováním krmiva smíšených podnicích k nepatrnému vývoji příjmů.

Přerozdělovací efekty regionálního modelu mezi podniky odlišené hustotou obsádky dobytka nejsou ovlivněny díky příznivějšímu vývoji produkce mléka ani cenou telat. V podnicích s mléčným skotem s nižší hustotou obsádky (max. 0,5 krávy/ha HKP) se vyskytují ve srovnání s hlavním scénářem nepatrně vyšší přírůstky příjmů. V podnicích skupiny <1,5 krávy/ha leží příjmové ztráty o asi 5 procentních bodů níže, oproti podnikové prémii vystupují ale o 5 až 10 % vyšší příjmové ztráty.

V podnicích s **výkrmem býků** jsou přírůstky příjmů v případě podnikové premie nižší než v hlavním scénáři, což je odvozeno od vyšší ceny telat. U regionálního modelu vystupují v podnicích s vysokou obsádkou dobytka vyšší ztráty, které v extrémním případě činí přes 200 EUR/ha. Výsledky podtrhují, že podniky s intenzivním výkrmem býků u regionálního modelu ve srovnání s podnikovou premií budou značně horší.

Účinky na mezní zhodnocení na plochy

Nejdříve se doporučuje cenový vývoj **orné půdy**. Hodnocení následuje specifika spolkových zemí a regionální rozdělení podle správních obvodů. V doporučeném scénáři se přizpůsobují relativně vysoké ceny pachtovného. Zvláště v regionu Jih a Sever převládají vysoké ceny. V regionu Východ leží ceny pachtovného níže a dosahují v Sasku-Anhaltsku nejvyšší regionální úrovně od 200 EUR/ha. Ve scénáři „MTR – Pouze cenová změna“ vedou změněné rámcové podmínky k nižším cenám za pachtovné u orné půdy, avšak zůstává zachována relativně vysoká úroveň.

Přesun usnesení MTR s můstkovými přímými platbami vede k velmi nerozdílným změnám rovnovážné ceny:

- Zrušení vazby přes podnikové premie vede v téměř všech regionech k poklesu, v některých regionech se tvoří dokonce rovnovážná cena od nuly. To znamená, že v těchto regionech nenásleduje žádné kompletní využití volných půd. Mezní zhodnocení je zde určeno díky většímu podílu půd bez premií.
- U regionálního modelu zůstávají rovnovážné ceny na úrovni doporučení. To je vztahováno na to, že nejsou téměř žádné plochy bez premií a dodatečné pachtovné a

pronájem půdy pokračují pouze s převodem od platebních nároků (ISERMEYER, 2003).

Ve srovnání s ornou půdou leží cena pachtovného za louky a pastviny u pokračování Agendy 2000 na nižší úrovni.

V závislosti na způsobu zrušení vazeb se vykazují následující rozdíly:

- U podnikové premie klesá rovnovážná cena za louky a pastviny v některých regionech ve srovnání s doporučenou situací. V regionu Východ tenduje rovnovážná cena za louky a pastviny k nule a ve zbývajících regionech není zjištěn žádný výrazný rozdíl.
- U regionálního modelu je očekáván podstatný růst rovnovážné ceny za louky a pastviny ve srovnání s doporučenou situací. Rovnovážná cena za louky a pastviny dosahuje například ve Vestfálsku téměř úrovně ornice. Tento vývoj je odvozen hlavně od zavedení jednotných premií na plochu. Platební nároky se projevují níže v ceně pachtovného, takže žádné plochy bez premií nejsou k dispozici a úroveň premií je vcelku i relativně vysoká.

Prokázané efekty přesunu platebních nároků na plochu u regionálního modelu, které se projevují především v rovnovážné ceně za louky a pastviny, posilují spíše nepříznivé příjmové vlivy v podnicích s pěstováním krmiva:

- V podnicích s vysokou intenzitou produkce mléka popř. výkrmu býků jsou očekávány silné premiové ztráty. To vede k poklesu ČTH.
- Nárůsty ceny pachtovného za louky a pastviny vedou k dalším příjmovým ztrátám.
- Klesající cena kvóty se odráží sice pozitivně v rozpočtu, avšak vyplývají ze snížení ceny mléka a skutečnosti zrušení vazeb. Úprava zrušení vazeb přes podnikovou premii nebo regionální model nevede k žádnému významně rozdílnému poklesu ceny kvóty.

Při interpretaci těchto výsledků musí být brán ohled na to, že na základě neustálých úbytků zemědělských užitných ploch v Německu i při realizaci podnikové premie na delší dobu je očekáván pokles půd bez premií. Podniková premie je pak podobně jako regionální model přeložena na cenu pachtovného, zajisté budou přeložené částky nejprve menší jako u regionálního modelu (ISERMEYER, 2004)

4.2.4. Shrnutí a konečné důsledky

Zobrazení pro cílový rok 2012 připisuje úplné prosazení přímých plateb. Vedle nabídkových vlivů jsou analyzovány příjmové a přerozdělovací vlivy, ale i účinky na ceny pachtovného a ceny kvót.

Cenově-politická opatření (bez zrušení vazeb) nevedou s výjimkou žita k žádným významným nabídkovým efektům, stejně tak i spíše k mírným příjmovým ztrátám, které především z krácení premií díky modulaci vyplývají. Půda pro pěstování žita je omezena především v lokalitách přinášejících slabý zisk.

Silnější změny ve využití půdy i ve zvířecí produkci jsou vyvolány především díky **zrušení vazeb** přímých plateb. Jestliže se nabídkové vlivy mezi podnikovou premií a kombinovaným modelem podstatně neodlišují, budou v následujících bodech zahrnuty oba systémy:

- U **využití půdy** je stanoven pokles obilí, který je částečně doprovázen větším omezením žitné plochy (díky zrušení zastavení horní meze je odstaven větší díl půdy). Luštěniny jsou omezeny o asi 1/5, olejniny naproti tomu pouze o asi 5 %. Lehké rozšíření plochy brambor a cukrové řepy poukazuje na silnější obsáhlost zvláště u cukrové řepy. Zrušení premií kukuřice je nahrazeno částečně díky dalším polím pícnin. Vedle rozsahu povinných vyřazení plochy o asi polovinu nechávají se u podnikové premie ve větším objemu orné půdy ležet ladem. U regionálního modelu se vrací orná půda ležící ladem a louky a pastviny ležící ladem skoro na nulu. To je doprovázeno poptávkou po plochách s nárokem na premii, které u podnikového modelu činí asi 95 % zemědělské plochy. U regionálního modelu odpovídá prokázaná plocha skoro zemědělské ploše (kromě trvalých kultur).
- Ve **zvířecí produkci** vyplývají pouze malé reformou vyvolané změny u produkce vepřového a drůbežího masa. Produkce mléka je omezena u základu tvořícího vývoj ceny a výroby, avšak vyznačují se díky kvótovému obchodu přesunem od podniků s malou velikostí zásob ve prospěch větších velikostí zásob. Tento efekt je ale dalece nezávislý na úpravě transferových plateb. Nejsilněji je postižen chov býků a krav, tyto

postupy jsou průměrně o 17 resp. 40 % omezeny. Schopnost konkurence těchto v minulosti na premiích nezávislých postupů je díky zrušení vazeb přímých plateb silně narušena. U výkrmu býků neprovádí způsob zrušení vazeb žádný významný vliv. Podniky s malými počty omezují výkrm býků nadprůměrně, zatímco větší podniky v nejdůležitějších výrobních regionech Sever a Jih svou výrobu pouze v řádové velikosti od 10 % omezují a v ojedinělých případech dokonce lehce rozšiřují. Zatímco nižší ceny telat se projevují ve prospěch výkrmu býků, prolamuje se chov krav pravidelně. Z toho by mohla vzniknout nerovnováha mezi nabídkou vysoce hodnotných telat a poptávkou, které případně díky dovozu telat ze sousedních zemí, které používají částečné zrušení vazeb zvířecích premií, mohou být vyrovnány. Při malém poklesu ceny telat jsou očekávány o asi ¼ menší omezení nabídky u krav a něco silnější omezení u býků a hovězího masa.

Příjmové efekty se rozlišují podle regionů, podnikových forem a velikostních tříd. Zdůrazněny jsou zvláště rozlišné příjmové vlivy mezi podnikovým a regionálním modelem. To vyplývá z přeměny systému premií ve směru jednotných platebních nároků na plochu u regionálního modelu. V těchto podnikových skupinách rozlišených podle výrobního zaměření popř. účinnosti vrstvení se ukazují následující vlivy:

- V podnicích s chovem mléčného skotu se nevykazují v podnicích s malou obsádkou krav u podnikové premie žádné významné příjmové změny, zatímco ve větších podnicích jsou očekávány malé příjmové ztráty. Díky rozdělení premií u regionálního modelu rostou v podnicích s velkou obsádkou krav popř. nadprůměrnou hustotou obsádky podle dokončení přechodné fáze příjmové ztráty až k 15 %.
- V podnicích s výkrmem býků a vysokou obsádkou dobytka by mohli vzniknout v případě podnikové premie značné příjmové přírůstky, jelikož objem premií je stanoven na úrovni referenčního období. Přírůstky výnosu a úspory nákladů by vznikly díky rozvoji hovězího masa a ceny telat. S jednotlivými premiemi na plochu jsou očekávány značné premiové ztráty především v podnicích s vysokou hustotou obsádky dobytka, která se projevuje tendenčně v negativních příjmových vlivech oproti doporučení.
- V podnicích s chovem krav se ukazuje silný rozptyl příjmových vlivů, avšak nenechat si stanovit žádné jednoznačné vztahy, například k velikosti zásob.

- V podnicích s tržními plodinami jsou očekávány rovněž lehce negativní příjmové vlivy. V podnicích s vysokým podílem cukrové řepy na ornou půdu se vyznačují však výrazné příjmové přírůstky, které jsou interpretovány bez reformy cukru popř. provádějící krácení kvót jako strhávání.
- Díky poklesu ceny mléka i na produkci nezávislému částečnému vyrovnání přes můstkové platby klesá rovnovážná cena mléčné kvóty v řádové velikosti od 3 do 4 ct za kg mléka. Proto rostou nižší kvótové nálady pro rostoucí podniky. V jednotlivých regionech tendují ceny kvót k nule, což nasvědčuje nevyčerpání kvóty v těchto obchodních regionech. To se zesiluje při dalším poklesu ceny mléka, takže se staví otázka nového přizpůsobení obchodního regionu popř. dokonce i kvótových obchodů po celém spolkovém Německu.
- Rovnovážná cena za plochu je velmi silně ovlivněna díky úpravě zrušení přímých plateb. Platby vázané na produkci činí stoupající ceny pachtovného a přinášejí vysokou úroveň ceny pachtovného v některých regionech. U podnikové prémie klesají silně rovnovážné ceny pachtovného ornice podle okolností, a u luk a pastvin ubývá tak jako tak nízká úroveň cen pachtovného ještě více. U regionálního modelu je naproti tomu očekáván relativně silnější vzestup rovnovážné ceny za louky a pastviny dokonce přes úroveň doporučení. Rovnovážné ceny za ornice se pohybují oproti tomu na úrovni doporučení popř. lehce přes.

Na základě kontinuálního poklesu zemědělsky využitých ploch v Německu se vychází z toho, že se na delší dobu i u podnikové prémie bude pohybovat rovnovážná cena opět nahoru (ISERMEYER, 2004). Když „plochy bez prémie“ budou během doby spotřebovány, trvá u podnikové prémie rozhodující rozdíl ve vysokém rozptylu úrovni platebních nároků, které mohou ležet mezi 50 a více jak 500 EUR/ha. U regionálního modelu je naproti tomu ovlivněna úroveň ceny pachtovného především na nepříznivém umístění díky relativně vysoké a jednotné úrovni platebních nároků od asi 300 EUR/ha.

5. PRAKTICKÁ ČÁST

5.1. KLASIFIKACE ZEMĚDĚLSKÝCH PODNIKŮ NA RŮZNÉ REGIONÁLNÍ ÚROVNI

Zemědělská půda v České republice obhospodařovaná aktivními zemědělci představovala v roce 2003 výměru 3,619 mil. ha. Největší část zemědělské půdy, 2 687 tis. hektarů (74,3 % zemědělské půdy) je využíváno jako orná půda, 859 tis. hektarů zemědělské půdy představují louky a pastviny (23,7 %). Chmelnice jsou na ploše 6 tis. hektarů a vinice na ploše 12,6 tis. hektarů.

Podle údajů ČSÚ výrazně nejvyšší počet zemědělských podniků, 40,9 % stále provozuje kombinaci rostlinné a živočišné výroby, tedy klasickou zemědělskou výrobu. Druhou nejčastější specializací je specializace na rostlinnou výrobu, třetí v pořadí je specializace na živočišnou výrobu.

Výrobní zaměření rostlinné výroby v České republice je orientováno na tři hlavní komodity - obiloviny, trvalé travní porosty a olejninu. Plochy těchto plodin zaujímají více než 75 % veškeré zemědělské půdy v České republice.

5.1.1. Materiál a metodika

Změnami ve výrobní struktuře rostlinné výroby a využitím půdního fondu se každoročně zabývají publikace Ministerstva zemědělství České republiky - Situační a výhledové zprávy, Zpráva o stavu zemědělství a Zemědělství, které jsou zpracovávány na základě zjišťování Českého statistického úřadu, Zemědělských svazů, Výzkumných ústavů a dalších národních i mezinárodních institucí.

Jsou zde použity výpočty a hodnocení provedené na základě dat poskytnutých Českým statistickým úřadem s použitím výkazu Strukturální šetření zemědělství 2003. Tento výkaz slouží k získání údajů o struktuře a činnosti podnikatelských subjektů v zemědělství a rybářství v rámci pravidelných strukturálních šetření organizovaných ve všech členských státech EU a kandidátských zemích připravujících se na vstup do EU. Z tohoto šetření byly použity údaje o počtech sledovaných subjektů, rozdělení zemědělské půdy podle kultur, výměra vlastní a pronajaté půdy, výměra obhospodařované a nevyužívané půdy a ekologické zemědělství. Sledované zpravodajské jednotky byly hospodařící subjekty – právnické i

fyzické osoby v zemědělství a rybářství a údaje jsou zjišťované metodou výběrového zjišťování.

Ukazatele byly sledované podle územně správního hlediska, tj. byly tříděny podle krajů a dále podrobněji podle bývalých okresů České republiky (NUTS 4). Z údajů poskytnutých ČSÚ byly vypočteny výnosy hlavních komodit rostlinné výroby v jednotlivých okresech jako součin výměry, průměrného výnosu v okrese a průměrné ceny zemědělských výrobců. Obdobným způsobem byly vypočteny výnosy komodit živočišné výroby, tj. součin počtu zvířat v okrese, průměrné užitkovosti a průměrné ceny zemědělských výrobců. Okresy pak byly rozděleny podle hlavních typů výrobního zaměření na základě poměru průměrných výnosů za jednotlivé komodity na pět hlavních skupin, na okresy se zemědělstvím zaměřeným na smíšenou rostlinnou výrobu, chov skotu, chov prasat a drůbeže, smíšenou živočišnou výrobu, a smíšenou rostlinnou a živočišnou výrobu.

5.1.2. Výsledky

Podíl zemědělské půdy činí 54 % celkové rozlohy půdního fondu ČR, z toho orná půda je na 39 % celkové výměry. Stupeň zornění se v průběhu posledních let jen velmi zvolna snižuje, a to z přibližně 75 % v roce 1991 na necelých 72 % v roce 2002 a v roce 2003 vzrostl na cca 74 %. V průměru 15 zemí EU je zornění 52 %, kdy srovnatelné Německo s podílem zemědělské půdy 48 % celkové rozlohy půdního fondu má zornění 69 %, Francie s podílem zemědělské půdy 54 % z celkové rozlohy má zornění 62 %.

Největší plochy zemědělské půdy v České republice jsou využívány k produkci obilovin na zrno. V roce 2003 tato plocha činila 1 469 769,7 ha, což je 40,6 % zemědělské půdy. Další v pořadí je využívání zemědělské půdy jako trvalé travní porosty (TTP) 859 261,7 ha, což je 23,7 % a třetí jsou olejnin, jejich osevní plocha v roce 2003 činila 404 862,7 ha, což je 11,2 %.

Z ostatních plodin jsou z hlediska podílu ploch k výměře zemědělské půdy nejvýznamnější jednoleté píce na orné půdě (7,0 %) a víceleté píce na orné půdě (6,1 %).

Podíl ploch k výměře zemědělské půdy většiny krajů České republiky je charakteristický největším zastoupením obilovin na zrno, krajem s největším podílem obilovin je kraj Jihomoravský (53,56 %), Středočeský (49,64 %) a kraj Olomoucký (42,23).

Největší podíl trvalých travních porostů je v krajích Karlovarský (55,7 %), Liberecký (53 %), Zlínský (33,9 %) a Moravskoslezský (37,5 %). Plochy obilovin jsou v těchto krajích na druhém místě. U všech krajů kromě Vysočiny jsou na třetím místě ve využívání půdy olejniny, na Vysočině jsou to jednoleté pícniny (10,2 %).

Největší výměru zemědělské půdy má kraj Středočeský. V roce 2003 byla v tomto kraji největší produkce obilovin 1 142 198 tun, což je 20 % celkové produkce, řepky 91 539 tun (24 %) a cukrovky 876 443 tun (25 %). Největším producentem luskovin 10 293 tun (16 %) a hroznového vína 61 600 tun (91 %) je kraj Jihomoravský. Nejvíce brambor bylo v roce 2003 sklizeno v kraji Vysočina 168 295 tun (38 %). Největším producentem chmele je kraj Ústecký, v roce 2003 bylo sklizeno 2 795 tun, což je 51 % celkové produkce. Nejvíce píče v seně z trvalých travních porostů bylo sklizeno v Jihočeském kraji 368 797 tun, což je 17,5 %.

K podrobnějšímu regionálnímu členění bylo využito územní jednotky NUTS 4 (bývalé okresy). Okresy byly roztříděny na pět skupin podle typu výrobního zaměření.

První skupina – **1. Smíšená rostlinná výroba** zahrnuje okresy, kde podíl výnosů z všeobecné polní výroby je větší než 1/3, ale menší než 2/3, nebo výnosy z trvalých kultur jsou větší než 1/3, ale menší než 2/3 a zároveň podíl výnosů z chovu skotu a ostatních zvířat zkrmlujících objemnou píci je menší nebo rovno 1/3 a výnosy z chovu prasat, drůbeže a ostatních zvířat krmených jádrem je menší nebo rovno 1/3. Výnosy z všeobecné polní výroby jsou výnosy z produkce obilovin, olejnin, luskovin, okopanin a technických plodin. Podíl výnosů z všeobecné polní výroby je největší v okrese Praha-západ (62 %) a nejnižší je v okrese Kroměříž (37,7 %). Výjimkou jsou okresy Brno-město, Břeclav a Hodonín, kde podstatnou část výnosů (více než 50 %) ze zemědělské činnosti tvoří výnosy z vinohradnictví.

Tab. 4 Smíšená rostlinná výroba

Okres	Rostlinná výroba- výměra v % ZP						Hustota zvířat v ks/ha ZP						Stupeň zornění	střední mm.v.
	Obiloviny	Brambory	Cukrovka	Olejnin	Pícniny	TTP	Skot	Dojnice	KBTPM	Prasata	Ovce, kozy	Drůbež		
Kladno	62,19	0,22	4,43	16,88	6,86	2,00	0,143	0,055	0,007	0,583	0,015	6,22	96,3	331
Kolín	57,28	0,89	4,11	21,86	9,11	2,80	0,181	0,072	0,005	0,947	0,013	3,72	94,8	352
Kutná Hora	50,51	0,88	4,58	13,40	15,04	7,20	0,351	0,125	0,005	0,985	0,016	9,28	90,6	387
Mladá Boleslav	47,54	1,58	8,79	13,90	14,62	4,65	0,315	0,104	0,004	0,847	0,006	0,96	94,4	317
Praha-východ	50,01	1,47	4,05	19,27	8,10	8,45	0,219	0,052	0,019	0,862	0,043	1,18	88,7	344
Praha-západ	53,19	0,22	3,43	20,33	7,53	5,28	0,155	0,059	0,010	0,319	0,046	2,80	93,5	363
Rakovník	48,96	0,30	0,00	20,41	10,13	6,80	0,205	0,059	0,019	0,675	0,013	6,74	91,9	418
Píseň-město	47,49	0,36	0,00	13,35	7,06	22,78	0,201	0,047	0,030	0,399	0,023	0,07	75,7	337
Litoměřice	49,16	0,97	4,69	14,44	9,75	7,27	0,218	0,065	0,014	0,566	0,027	4,97	88,6	489
Brno-město	46,58	0,80	0,16	11,65	9,16	11,75	0,169	0,039	0,015	1,137	0,029	6,12	76,9	335

Brno-venkov	57,57	0,73	3,63	11,23	12,44	2,63	0,248	0,099	0,001	1,129	0,009	9,22	94,3	372
Břeclav	48,98	0,84	1,02	14,80	9,16	0,84	0,185	0,065	0,001	1,090	0,005	17,06	85,0	351
Hodonín	48,84	0,36	1,04	14,93	9,03	8,73	0,191	0,073	0,005	1,805	0,013	11,89	83,6	490
Prostějov	49,87	0,47	8,43	13,61	13,87	6,29	0,373	0,134	0,007	1,239	0,008	2,27	91,8	466
Přerov	45,83	0,30	6,54	14,53	13,43	9,31	0,391	0,140	0,008	0,891	0,012	2,26	88,8	422
Kroměříž	49,61	0,31	5,36	12,03	15,87	7,68	0,425	0,147	0,013	1,205	0,009	8,01	90,8	525
Opava	45,64	0,71	7,85	13,88	9,32	15,85	0,335	0,114	0,027	0,696	0,006	18,23	82,3	474
Česká republika	40,61	1,03	2,11	11,19	13,10	23,74	0,414	0,130	0,035	0,972	0,032	8,426	74,4	525

Zdroj: ČSÚ

Okresy se specializací na rostlinnou výrobu jsou uvedeny v tabulce 4. Podíl zemědělské půdy vyšší než republikový průměr zaujímají plochy obilovin (o 10 procentních bodů), druhý největší podíl tvoří plochy olejnin (o 4,1 bodu vyšší než průměr). Další významnou komoditou v těchto okresech je cukrovka, jejíž plochy činí v průměru 4 % zemědělské půdy, což je téměř o 2 body vyšší podíl než republikový průměr.

Nižší než republikový průměr jsou podíly ploch pícnin (o 2,5 bodu), brambor (o 0,4 bodu) a trvalých travních porostů (o 16,1 bodu). Využití půdy v těchto okresech je charakteristické vysokým stupněm zornění nad 88,7 %, přičemž průměr ČR je asi 74 % a střední nadmořská výška se pohybuje od 317 do 490 metrů nad mořem.

Výnosy z chovu prasat a drůbeže v těchto okresech se pohybují v průměru kolem 25 % a výnosy z chovu skotu, ovcí a koz se pohybují kolem 20 %. Hustota skotu je v těchto okresech 0,253 ks/ha zemědělské půdy, což je 61 % republikového průměru, průměrná hustota dojnic je 0,085 ks/ha, což je 65,8 % republikového průměru a hustota krav bez tržní produkce mléka je v průměru 0,011 ks/ha, což je 31,6 % republikového průměru. Hustota prasat je v těchto 17 okresech 0,905 ks/ha a blíží se republikovému průměru (93,1 %), naproti tomu velmi nízká je hustota ovcí a koz, a to 1,7 ks/100 ha, což je o 53,7 % méně než průměr v republice. Počty drůbeže celkem jsou v průměru 653 ks/100 ha, což je 77,5 % průměru v republice.

Využití půdy a průměrné hustoty hospodářských zvířat v těchto okresech ukazuje na orientaci v zemědělství především na rostlinnou výrobu a na intenzivní způsob hospodaření.

Druhou skupinu – **2. Chov skotu a ostatních zvířat zkrmuje objemnou píci**, tvoří okresy, kde podíl výnosů z chovu skotu a zvířat zkrmuje objemnou píci je větší než 2/3. Výnosy z chovu skotu a zvířat zkrmuje objemnou píci jsou největší v okrese Jablonec nad Nisou (85 %) a nejnižší v okrese Semily (70 %). Hustota skotu je v těchto čtyřech okresech 0,497 ks/ha zemědělské půdy, což je 120,1 % republikového průměru, průměrná

hustota dojnic je 0,178 ks/ha, což je 137,3 % republikového průměru a hustota krav bez tržní produkce mléka je v průměru 0,046 ks/ha, což je 128,4 % republikového průměru.

Výnosy z chovu prasat a drůbeže jsou v těchto okresech velmi nízké a pohybují se v průměru kolem 10 %. Hustota prasat činí pouhých 22,8 % republikového průměru, naproti tomu hustota ovcí a koz je 12 ks/100 ha, což je 361 % průměru v republice. Počty drůbeže celkem jsou velmi nízké kolem 4,45 % průměru v republice.

Tab. 5 Chov skotu a ostatních zvířat zkrmujičích objemnou píci

Okres	Rostlinná výroba- výměra v % ZP				Hustota zvířat v ks/ha ZP						Stupeň	střední
	Obiloviny	Olejniny	Pícniny	TTP	Skot	Dojnice	KBTPM	Prasata	Ovce,kozy	Drůbež	zornění	nm.v.
Ústí nad Labem	4,37		0,80	86,50	0,210	0,042	0,046	0,030	0,109	0,232	10,2	433
Jablonec nad Nisou	12,09		10,99	70,37	0,532	0,222	0,045	0,109	0,062	0,444	25,0	670
Semily	25,00	5,52	15,38	48,32	0,661	0,271	0,026	0,450	0,073	0,210	49,6	836
Vsetín	14,00	2,47	9,69	68,97	0,583	0,177	0,066	0,298	0,220	0,612	29,7	737
Česká republika	40,61	11,19	13,10	23,74	0,414	0,130	0,035	0,972	0,032	8,426	74,4	525

Zdroj: ČSÚ

Okresy se specializací na chov skotu jsou uvedeny v tabulce 5. Výnosy z všeobecné polní výroby se pohybují kolem 12 %. Největší podíl zemědělské půdy zauímají plochy trvalých travních porostů (v průměru 68,5 %), které jsou vyšší o 44,8 bodu než průměr v republice. Druhý největší podíl tvoří plochy obilovin, jejichž podíl na zemědělské půdě se pohybuje od 4,4 % do 25 % a jsou o 26,7 bodu nižší než republikový průměr. Další významnou komoditou v těchto okresech jsou pícniny na orné půdě, jejichž plochy činí v průměru 9,2 % zemědělské půdy což je téměř o 4 body nižší podíl než republikový průměr. Využití půdy v těchto 4 okresech je charakteristické nízkým stupněm zornění, který se pohybuje od 10,2 do 49,6 %. Střední nadmořská výška se pohybuje od 433 do 836 metrů nad mořem.

Využití půdy a průměrné hustoty hospodářských zvířat v těchto okresech znamenají orientaci zemědělské výroby především na chov skotu a extenzivní způsob hospodaření.

Třetí skupinu – **3. Chov prasat, drůbeže a jiných druhů zvířat krmených jádrem**, tvoří okresy, kde podíl výnosů z chovu prasat, drůbeže a jiných druhů zvířat krmených jádrem je větší než 2/3 (tab. 6). Výnosy z chovu prasat a drůbeže jsou největší v okrese Karviná (71,7 %) a nejnižší v okrese Chomutov (68,2 %). Hustota prasat je v těchto třech okresech 1,70 ks/ha, což je 175,4 % republikového průměru a hustota drůbeže je v průměru 42,5 ks/ha, což je téměř 504 % průměru ČR.

Tab. 6 Chov prasat, drůbeže a jiných druhů zvířat krmených jádrem

Chov prasat	Rostlinná výroba- výměra v % ZP				Hustota zvířat v ks/ha ZP						Stupeň zornění	střední nm.v.
	Obiloviny	Olejniny	Píceiny	TTP	Skot	Dojnice	KBTPM	Prasata	Ovce,kozy	Drůbež		
Chomutov	32,62	10,90	6,58	39,68	0,197	0,009	0,064	0,670	0,042	57,14	55,2	723
Teplice	49,56	13,83	2,36	18,63	0,086	0,007	0,024	2,978	0,020	1,67	72,3	536
Karviná	32,54	13,75	10,47	22,63	0,235	0,078	0,031	1,466	0,049	68,56	67,3	311
Česká republika	40,61	11,19	13,10	23,74	0,414	0,130	0,035	0,972	0,032	8,426	74,4	525

Zdroj: ČSÚ

Výnosy z chovu skotu a ovcí jsou v těchto okresech podprůměrné a v průměru činí 8,6 % veškerých výnosů ze zemědělské prvovýroby. Hustota skotu je v těchto 3 okresech velmi nízká, pouze 0,173 ks/ha zemědělské půdy, což je 41,7 % republikového průměru, průměrná hustota dojnic je 0,031 ks/ha, což je 24 % republikového průměru, ale hustota krav bez tržní produkce mléka je naopak nadprůměrná a činí 112,3 % republikového průměru. Hustota ovcí a koz je v těchto okresech také nadprůměrná 115 % průměru v republice.

Výnosy z všeobecné polní výroby činí v průměru u těchto okresů 21 %. Největší podíl zemědělské půdy zaujímají plochy obilovin, přesto jsou však nižší než průměr ČR o 2,4 bodu. Druhý největší podíl tvoří plochy trvalých travních porostů, téměř 27 % zemědělské půdy, což je o 3,2 bodu vyšší než průměr ČR. Další významnou komoditou v těchto okresech jsou olejniny, jejichž plochy činí v průměru 12,8 % zemědělské půdy což je o 1,6 bodu vyšší podíl než republikový průměr. Stupeň zornění se v těchto třech okresech pohybuje od 55,2 do 72,3 % a je v průměru nižší o 9,5 bodu než průměr ČR. Střední nadmořská výška se pohybuje od 311 do 723 metrů nad mořem. Využití půdy a průměrné hustoty hospodářských zvířat v těchto okresech znamená orientaci zemědělské výroby na živočišnou výrobu, především na chov prasat a drůbeže, kromě toho je zde vyšší podíl krav bez tržní produkce mléka a ovcí a koz.

Čtvrtou skupinu – **4. Smíšená živočišná výroba** lze rozdělit na dvě podskupiny, a to **4.a) – převážně chov skotu**, kde podíl výnosů z chovu skotu a ostatních zvířat zkrmuječích objemnou píci je větší než 1/3 a menší než nebo rovno 2/3 a zároveň výnosy z další činnosti nejsou větší než 1/3.

4.b) – převážně chov prasat a drůbeže, kde výnosy z chovu prasat, drůbeže a ostatních zvířat krmených jádrem je větší než 1/3 a menší než nebo rovno 2/3. Do skupiny **4. Smíšená živočišná výroba** patří celkem 42 okresů, přičemž do obou podskupin spadá shodně po 21 okresech ČR.

Okresy se specializací na živočišnou výrobu a převažujícím chovem skotu mají výnosy z chovu skotu, ovcí a koz v průměru 49 %, největší jsou v okrese Prachatice (58 %) a

nejnižší v okrese Chrudim (38 %). Hustota skotu je v těchto okresech 0,543 ks/ha zemědělské půdy, což je 131,4 % republikového průměru, průměrná hustota dojnic je 0,164 ks/ha, což je 126,4 % republikového průměru a hustota krav bez tržní produkce mléka je v průměru 0,049 ks/ha, což je 134 % republikového průměru.

Výnosy z chovu prasat a drůbeže jsou v průměru 28 %. Hustota prasat je v těchto 21 okresech 0,734 ks/ha (75,6 %), nízká je hustota drůbeže, a to 474 ks/100 ha (6,3 %). Stavby ovcí a koz jsou poměrně vysoké ve srovnání s republikovým průměrem, a to 151 %.

Výnosy z všeobecné polní výroby jsou v průměru 24 %. Největší podíl zemědělské půdy těchto okresů zaujímají plochy trvalých travních porostů, které jsou vyšší než republikový průměr o 13,1 procentních bodů (36,85 %), druhý největší podíl tvoří plochy obilovin, jejichž podíl na zemědělské půdě činí v průměru 32,2 % (o 8,4 bodu nižší než republikový průměr). Další významnou komoditou v těchto okresech jsou pícniny na orné půdě, 14,3 % zemědělské půdy což je o 1,2 bodu vyšší podíl než republikový průměr.

Plochy brambor těchto 21 okresů se blíží republikovému průměru (vyšší o 0,31 bodu) a podíl ploch olejnin je nižší o 2,87 bodu. Využití půdy v těchto okresech je charakteristické nižším stupněm zornění o 13,3 % než průměr ČR a střední nadmořská výška se pohybuje od 271 do 933 metrů nad mořem. Využití půdy a průměrné hustoty hospodářských zvířat v těchto okresech ukazují na orientaci v zemědělství na živočišnou výrobu se zaměřením na chov skotu.

Okresy se specializací na živočišnou výrobu a převažujícím chovem prasat a drůbeže mají výnosy z chovu prasat a drůbeže největší v okrese Beroun (60 %) a nejnižší v okrese Uherské Hradiště (34 %). Hustota prasat je v těchto 21 okresech 1,123 ks/ha, což je 115,6 % republikového průměru a nadprůměrná je také hustota drůbeže 1 031 ks/100ha, což je 122,4 % průměru ČR.

Výnosy z chovu skotu jsou v průměru 34 %, nejvyšší jsou v okrese Děčín (56 %) a nejnižší v okrese Znojmo (7,6 %). Hustota skotu je v těchto okresech 0,420 ks/ha zemědělské půdy, což je 101,6 % republikového průměru, průměrná hustota dojnic je 0,121 ks/ha, což je 93,2 % republikového průměru. Poměrně vysoká je zde průměrná hustota krav bez tržní produkce mléka 0,051 ks/ha, což je 143 % republikového průměru. Hustota ovcí a koz je 3,7 ks/100 ha, což je 115,9 % průměru v republice.

Výnosy z všeobecné polní výroby jsou u těchto okresů v průměru 22,5 %, nejvyšší jsou v okrese Pardubice (31,9 %) a nejnižší v okrese Děčín (8,8 %). Největší podíl zemědělské půdy zaujímají plochy obilovin 36,9 %, což je nižší podíl než republikový průměr o 3,7 procentních bodů, druhý největší podíl tvoří plochy trvalých travních porostů, jejichž

podíl na zemědělské půdě činí 30,16 % (o 6,4 bodu vyšší než průměr). Další významnou komoditou v těchto okresech jsou pícniny na orné půdě, jejichž plochy činí v průměru 13,76 % zemědělské půdy což je mírně nadprůměrný podíl. Naopak plochy olejnin a brambor jsou mírně podprůměrné. Stupeň zornění v těchto okresech je mírně podprůměrný 67,5 %, přičemž průměr ČR je asi 74 % a střední nadmořská výška se pohybuje od 300 do 689 metrů nad mořem, to znamená, že rozpětí je výrazně menší než u skupiny 4.a) – s převažujícím chovem skotu. Využití půdy a průměrné hustoty hospodářských zvířat v těchto okresech ukazuje na orientaci zemědělství na živočišnou výrobu především na chov prasat a drůbeže.

Pátá skupina – **5. Smíšená rostlinná a živočišná výroba** zahrnuje okresy, kde podíl výnosů z všeobecné polní výroby je větší než 1/3 a zároveň podíl výnosů z chovu skotu a ostatních zvířat zkrmlujících objemnou píci, nebo výnosy z chovu prasat, drůbeže a ostatních zvířat krmených jádrem je větší než 1/3.

Tab. 7 Smíšená rostlinná a živočišná výroba

Okres	Rostlinná výroba- výměra v % ZP				Hustota zvířat v ks/ha ZP						Stupeň zornění	střední nm.v.
	Obiloviny	Olejnin	Pícniny	TTP	Skot	Dojnice	KBTPM	Prasata	Ovce,kozy	Drůbež		
Most	37,79	10,41	2,77	35,55	0,262	0,038	0,054	0,109	0,066	0,226	56,8	580
Jičín	41,49	10,64	17,42	14,51	0,455	0,182	0,006	0,889	0,014	8,014	83,0	361
Jeseník	28,67	11,15	12,92	42,88	0,417	0,081	0,101	0,218	0,070	1,934	55,8	813
Bruntál	20,67	6,04	4,21	64,33	0,385	0,044	0,131	0,178	0,065	1,691	35,0	848
Mělník	55,22	18,20	6,41	1,84	0,091	0,024	0,005	1,029	0,007	16,114	95,1	333
Nymburk	53,70	15,18	11,21	1,79	0,253	0,083	0,018	0,955	0,006	13,045	96,7	232
Louny	52,43	19,90	7,21	4,91	0,164	0,034	0,028	0,938	0,005	9,354	93,3	361
Hradec Králové	47,26	12,30	13,92	9,17	0,353	0,126	0,011	1,578	0,016	5,337	89,1	268
Vyškov	54,30	19,03	8,94	2,74	0,192	0,070	0,002	1,363	0,010	7,805	95,1	394
Olomouc	49,50	8,64	12,32	10,69	0,421	0,150	0,018	1,637	0,005	4,876	87,5	440
Česká republika	40,61	11,19	13,10	23,74	0,414	0,130	0,035	0,972	0,032	8,426	74,4	525

Zdroj: ČSÚ

Okresy se smíšenou rostlinnou a živočišnou výrobou uvádí tabulka 7. Výnosy z všeobecné polní výroby jsou největší v okrese Most (57 %) a nejnižší jsou v okrese Jeseník (33,7 %). V průměru největší podíl zemědělské půdy zaujímají plochy obilovin, které jsou vyšší než republikový průměr o 3,5 procentních bodů (44,1 %), druhý největší podíl tvoří plochy trvalých travních porostů, jejichž podíl na zemědělské půdě činí v průměru 18,84 % (nižší o 4,9 bodu než průměr). Je však nutné dodat, že mezi jednotlivými okresy jsou značné rozdíly ve využití půdy v závislosti na tom, zda mají větší podíl výnosů v živočišné výrobě z chovu skotu nebo z chovu prasat a drůbeže.

V prvním případě (podíl výnosů z všeobecné polní výroby je větší než 1/3 a zároveň podíl výnosů z chovu skotu a ostatních zvířat zkrmlujících objemnou píci je větší než 1/3) se

jedná o okresy Most, Jičín, Jeseník a Bruntál. U těchto okresů se výnosy z chovu skotu a ovcí pohybují od 50 do 35 % a výnosy z chovu prasata a drůbeže jsou v průměru 17 %.

Tyto okresy mají podíl ploch obilovin výrazně nižší než průměr (32,2 %) a naopak výrazně vyšší mají podíl TTP (39,3 %). Zároveň mají podprůměrný podíl ploch i dalších polních plodin, naopak nadprůměrná je hustota krav bez tržní produkce mléka 0,073 ks/ha (205,7 % průměru ČR) a hustota ovcí a koz 0,054 ks/ha (167,8 % průměru ČR).

Ostatní okresy 5. skupiny mají živočišnou výrobu zaměřenou spíše na chov prasat a drůbeže. Výnosy z chovu prasat a drůbeže se pohybují od 33,6 % (Louny) do 42 % (Mělník). Výnosy z chovu skotu jsou v průměru 16,7 %.

Podíl ploch obilovin je nadprůměrný (52,1 %), stejně jako plochy cukrovky (5,96 %) a olejnin (15,54 %). Naopak podprůměrné jsou plochy TTP (5,2 %) a pícnin na orné půdě (10 %). Oproti předchozím okresům je zde výrazně vyšší hustota prasat 1,25 ks/ha (128,6 % průměru ČR) a drůbeže 942 ks/100 ha (111,8 % průměru ČR). Hustota skotu je výrazně nižší než u předchozích okresů, ale hustota dojnic není příliš rozdílná.

Stupeň zornění je u okresů skupiny 5 výrazně rozdílný a pohybuje se od 35 % do 96,7 % a střední nadmořská výška se pohybuje od 232 do 848 metrů nad mořem. Do této skupiny tedy spadají okresy s rozdílnými přírodně klimatickými podmínkami a s rozdílnou intenzitou hospodaření.

Výměra farem provozujících ekologické zemědělství v České republice činila v roce 2003 kolem 145 tis. ha, což jsou asi 4 % celkové výměry zemědělské půdy a plochy farem v přechodném období byly v roce 2003 asi 41 tis. ha (1,2 %). Většina farem zabývajících se ekologickým zemědělstvím je zaměřená jak na rostlinnou výrobu, tak i na chov zvířat. Podíl výměry farem zaměřených pouze na rostlinnou výrobu činí pouze 0,11 % (4 002 ha).

Největší podíl výměry na které je provozováno ekologické zemědělství má kraj Karlovarský, a to 28 tis. ha (28 % výměry zemědělské půdy). Další kraje s poměrně vysokým podílem ekologického zemědělství jsou kraj Moravskoslezský 22 tis. ha (9,9 % výměry), Ústecký 16,2 tis. ha (7,7 % výměry), Zlínský 14,2 tis. ha (9 % výměry) a Jihočeský 14 tis. ha (3,3 % výměry).

Většina farem s ekologickým zemědělstvím se zabývá smíšenou rostlinnou i živočišnou výrobou. Podíl výměry ekologických farem pro pěstování rostlin a chov zvířat je největší v okresech Děčín (31,2 % výměry), Karlovy Vary (30,9 % výměry) a Cheb (26,9 %

výměry). Ekologické zemědělství v České republice je provozováno téměř výhradně v oblastech LFA.

Na základě intenzity zemědělské výroby a výrobního zaměření jednotlivých okresů, lze rozdělit okresy v republice do čtyřech regionů (obr. 1) pro regionální princip přidělování přímých plateb, které můžeme označit I. až IV. (tab. 8) (STŘELEČEK-LOSOSOVÁ, 2005).

Tab. 8 Regionální členění podle výrobního zaměření a intenzity zemědělské výroby

Region	I.	II.	III.	IV.
Výrobní zaměření	Převážně ŽV	Smíšená ŽV (Extenzivní zemědělská výroba)	Smíšená RV a ŽV	Převážně RV (Intenzivní zemědělská výroba)
Stupeň zornění	< 70%	< 80%	> 70 %	> 80 %
Hlavní produkty zemědělské výroby	Hovězí nebo skopové maso, mléko, krmiva	Mléko, hovězí nebo vepřové maso, krmiva	Vepřové a drůbeží maso, mléko, obiloviny	Obiloviny, olejnin, vinařství nebo ovocnářství
Výnosy/užitkovost	Výrazně podprůměrné výnosy obilovin, užitkovost ŽV nižší nebo průměrná	Výnosy obilovin průměrné nebo nižší, nadprůměrná užitkovost ŽV	Průměrné výnosy obilovin, průměrná užitkovost ŽV nebo vyšší	Výrazně nadprůměrné výnosy RV
Celková výměra (ha)	863 203	777 901	694 306	1 283 507
Podíl podniků (%)	19,2	22,7	20,7	37,4
Okresy	Český Krumlov, Prachatice, Klatovy, Tachov, Cheb, Karlovy Vary, Sokolov, Děčín, Chomutov, Most, Ústí nad Labem, Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily, Trutnov, Jeseník, Šumperk, Vsetín, Zlín, Bruntál, Frýdek – Místek, Domažlice a Ústí nad Orlicí	Příbram, České Budějovice, Jindřichův Hradec, Strakonice, Plzeň-jih, Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Žďár nad Sázavou a Uherské Hradiště	Benešov, Beroun, Písek, Tábor, Plzeň-město, Plzeň-sever, Rokycany, Teplice, Jičín, Chrudim, Svitavy, Třebíč, Blansko, Karviná, Nový Jičín a Ostrava-město	Praha, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Rakovník, Litoměřice, Louny, Hradec Králové, Pardubice, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov, Znojmo, Olomouc, Prostějov, Přerov, Kroměříž a Opava

Region I. jsou okresy s výrobním zaměřením převážně na chov skotu a s podílem TTP vyšším než 30 % zemědělské půdy. Zemědělské podniky v těchto okresech provozují vesměs extenzivní zemědělskou výrobu s převážně podprůměrnými výnosy obilovin (Věžník-

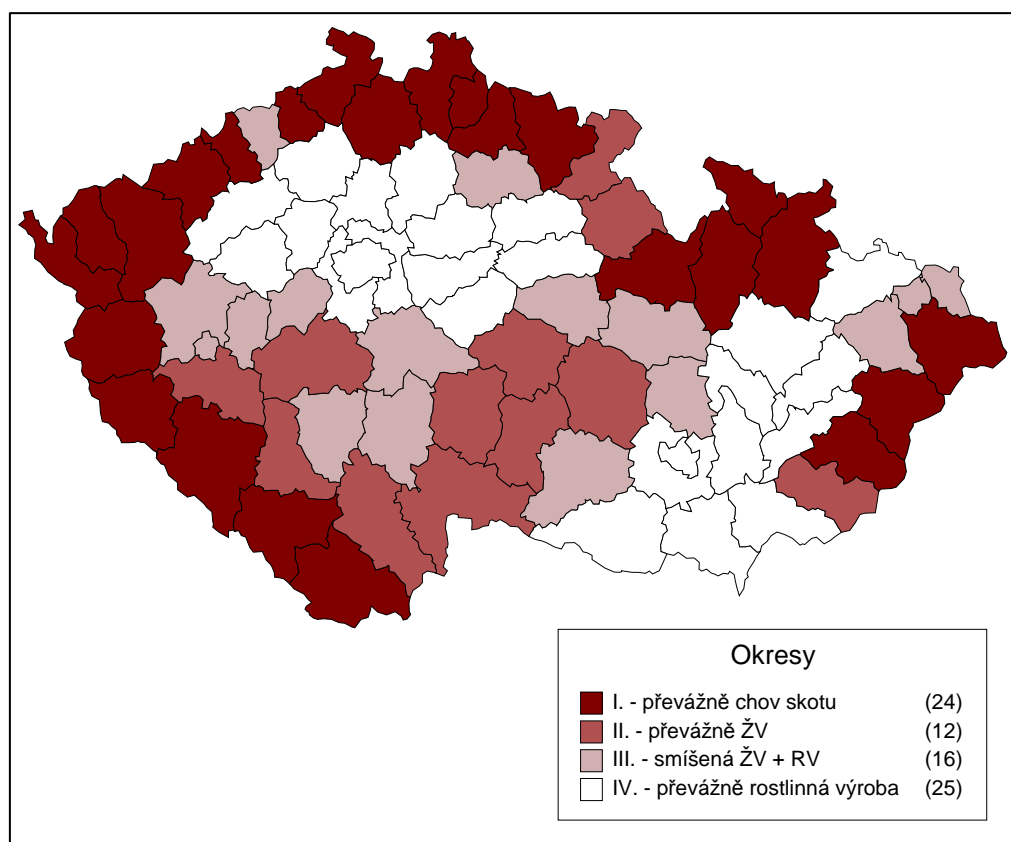
Bartošová 2004), mají většinou nadprůměrnou hustotou krav bez tržní produkce mléka, nebo s nadprůměrnou hustotou ovcí a koz. Jedná se o okresy Český Krumlov, Prachatice, Klatovy, Tachov, Cheb, Karlovy Vary, Sokolov, Děčín, Chomutov, Most, Ústí nad Labem, Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily, Trutnov, Jeseník, Šumperk, Vsetín, Zlín, Bruntál, Frýdek – Místek, Domažlice a Ústí nad Orlicí. Celková výměra zemědělské půdy tohoto regionu činí 863 203 ha a týká se asi 19,2 % zemědělských podniků.

Region II. jsou okresy s výrobním zaměřením na smíšenou živočišnou výrobu, převážně zaměřenou na chov skotu a s podílem TTP vyšším než 20 % zemědělské půdy. Výroba zemědělských podniků v těchto okresech je především zaměřená na produkci mléka, masa a výrobu vlastních krmiv. Jedná se o okresy Příbram, České Budějovice, Jindřichův Hradec, Strakonice, Plzeň-jih, Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Žďár nad Sázavou a Uherské Hradiště s celkovou výměrou zemědělské půdy 777 901 ha a týká se asi 22,7 % zemědělských podniků.

Jako **region III.** označíme okresy se smíšenou rostlinnou a živočišnou výrobou a se stupněm zornění vyšším než 70 %. Jedná se o okresy s přibližně stejným podílem výnosů z rostlinné a živočišné výroby s převažující všeobecnou polní výrobou, chovem prasat, drůbeže nebo produkcí mléka. Do regionu III. patří okresy Benešov, Beroun, Písek, Tábor, Plzeň-město, Plzeň-sever, Rokycany, Teplice, Jičín, Chrudim, Svitavy, Třebíč, Blansko, Karviná, Nový Jičín a Ostrava-město s celkovou výměrou zemědělské půdy 694 306 ha a týká se asi 20,7 % zemědělských podniků.

Region IV. jsou okresy s výrobním zaměřením převážně na rostlinnou výrobu a se stupněm zornění vyšším než 80 %. Zemědělské podniky v těchto okresech provozují intenzivní zemědělskou výrobu s nadprůměrnými výnosy obilovin a olejnin, s významným podílem trvalých kultur a nízkou hustotou hospodářských zvířat. Živočišná výroba je zaměřená na chov prasat, drůbeže nebo chov dojených krav. Jedná se o okresy Praha, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Rakovník, Litoměřice, Louny, Hradec Králové, Pardubice, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov, Znojmo, Olomouc, Prostějov, Přerov, Kroměříž a Opava s celkovou výměrou zemědělské půdy 1 283 507 ha a týká se asi 37,4 % zemědělských podniků.

Obr. 1 Možnost regionálního členění podle intenzity zemědělské výroby a výrobního zaměření

Při stanovení jednotlivých regionů se vycházelo ze zásady, aby každý region obsahoval co nejvíce homogenní soubor zemědělských podniků. Tím se dosáhlo toho, aby stanovená regionální platba co nejlépe vyhovovala výrobnímu zaměření podniků v daném regionu.

5.2. NÁVRH REGIONÁLNÍCH PLATEB PRO VYBRANÉ REGIONÁLNÍ ÚROVNĚ

Výpočet regionálních plateb byl proveden na třech úrovních:

1. Nejnižší úroveň regionálních plateb byla provedena podle výrobního zaměření zemědělské výroby v jednotlivých okresech. Byly stanoveny čtyři oblasti podle intenzity zemědělské výroby – intenzivní zemědělská výroba, smíšená rostlinná a živočišná výroba, převážně živočišná výroba a extenzivní zemědělská výroba.

2. Druhá úroveň regionálních plateb byla stanovena podle jednotlivých krajů. Za základ výpočtu byl vzat celkový úhrn přímých plateb v období 2000 - 2002, který byl vydělen počtem hektarů v kraji.

3. Regionální platba byla stanovena jednotně pro celou Českou republiku. Je dána průměrnou jednotnou sazbou za celou Českou republiku na hektar.

V předchozí kapitole jsem si vyčlenila jednotlivé regiony podle výrobního zaměření. Jsou celkem 4 – zaměřené na převážně živočišnou výrobu (hl. chov skotu), převážně rostlinnou výrobu (polní výroba), smíšenou rostlinnou a živočišnou výrobu a smíšenou živočišnou výrobu (hl. produkce mléka). Z poskytnutých zdrojů, které tvoří data získaná vlastním šetřením Jihočeské univerzity, jsem si vyčlenila údaje o celkové výměře zemědělské plochy jednotlivých okresů a výše přímých plateb. Přímé platby jsou poskytovány ve dvou úrovních – jako SAPS (jednotná platba na plochu, která působí jednotně na všechny podniky bez ohledu na výrobní zaměření, výrobně-klimatické podmínky hospodaření nebo právní formu a pro rok 2004 činila 1830,40 Kč/ha z. p., pro rok 2005 2110,70 Kč/ha z. p.) a jako Top-up (národní doplňkové platby vyplácené na určené komodity /viz kapitola 3.1.1./). Celkovou výši přímých plateb jsem tedy získala jako součet SAPS a Top-up (tab. 9).

Tab. 9 Okresy ČR, jejich výměra, výrobní zaměření a výše přímých plateb v roce 2005

Okres	Zemědělská půda v ha	Výrobní zaměření	SAPS v tis. Kč	Top-up v tis. Kč.	Přímé platby celkem v tis. Kč
Mladá Boleslav	1798	Smíšená výroba	3801	3351	7152
Praha-západ	3069	Polní výroba	6459	5864	12323
Příbram	3502,91	Smíšená výroba	7384	8653	16037
Příbram	5294	Smíšená výroba	11171	10715	21886
České Budějovice	2750	Smíšená výroba	5848	6351	12199
Český Krumlov I	1782	Chov skotu	3762	4202	7964
Český Krumlov II	1557,11	Chov skotu	3287	4251	7538
Český Krumlov	680	Smíšená výroba	1437	1574	3011
Jindřichův Hradec	2095,75	Chov skotu	4424	5810	10234
Jindřichův Hradec	2454	Smíšená výroba	5176	4986	10162
Jindřichův Hradec	1478	Smíšená výroba	3117	3212	6329
Jindřichův Hradec	2145,06	Smíšená výroba	4510	5279	9789
Jindřichův Hradec	1326	Smíšená výroba	2783	4307	7090
Písek	3194	Chov skotu	6743	7039	13782
Prachatice	781	Chov skotu	1650	1908	3558
Strakonice	590,24	Smíšená výroba	2562	1525	4087
Tábor	912	Smíšená výroba	1925	2013	3938
Domažlice	1893	Chov skotu	3794	4804	8598
Cheb	1309,84	Chov skotu	2765	2832	5597
Karlovy Vary	1952	Smíšená výroba	3736	2122	5858
Klatovy	1618,87	Smíšená výroba	3429	3389	6818

Klatovy	1218	Chov skotu	2420	1706	4126
Chrudim	1825	Smíšená výroba	3854	4279	8133
Semily	875	Chov skotu	1841	2232	4073
Svitavy	7997	Smíšená výroba	16879	20275	37154
Ústí nad Orlicí	2304	Chov skotu	4864	6071	10935
Jihlava	1601,34	Smíšená výroba	3380	3878	7258
Prostějov	1996,5	Smíšená výroba	4149	4223	8372
Třebíč	2582	Smíšená výroba	5452	6827	12279
Znojmo	1533	Smíšená výroba	3246	2870	6116
Znojmo	2346	Polní výroba	4900	4624	9524
Žďár nad Sázavou	1410	Produkce mléka	2939	3629	6568
Jeseník	2083	Smíšená výroba	4386	2223	6609
Uherské Hradiště	398,8	Smíšená výroba	785	1046	1831
Prostějov	921	Smíšená výroba	1943	2021	3964
Semily	784,38	Produkce mléka	1655	1770	3425
Znojmo	1218	Smíšená výroba	2565	2979	5544
Tachov	1751,51	Smíšená výroba	3697	3206	6903
Rokycany	4292,74	Chov skotu	9060	11245	20305
Prachatice	1018	Chov skotu	2149	2138	4287
Strakonice	1443,78	Smíšená výroba	3047	3090	6137
Plzeň-jih	1737	Polní výroba	3666	2945,4	6611,4
Svitavy	1791	Smíšená výroba	3779	4352	8131
Trutnov	966	Chov skotu	1958	2260	4218
Trutnov	1865,63	Smíšená výroba	3914	4053	7967
Svitavy	1489,48	Smíšená výroba	3143	3222	6365
Pardubice	1527	Smíšená výroba	3235	3820	7055
Rychnov nad Kněžnou	2252	Smíšená výroba	4712	4899	9611
Ústí nad Orlicí	1024,7	Produkce mléka	2162	2402	4564
Hodonín	1978,84	Polní výroba	4177	4196	8373
Šumperk	1018,71	Polní výroba	2150	1749	3899
Šumperk	2302	Smíšená výroba	4840	4759	9599
Šumperk	1658,8	Smíšená výroba	3501	4297	7798
Hodonín	2337,28	Polní výroba	4908	4806	9714
Kroměříž	5494	Polní výroba	11110	10877	21987
Zlín	922,59	Smíšená výroba	1947	2389	4336
Jihlava	1586,95	Chov skotu	3350	4262	7612
Kutná Hora	1889	Smíšená výroba	4000	5163	9163
Kutná Hora	3410,76	Smíšená výroba	7204	7995	15199
Příbram	1607	Smíšená výroba	3405	3917	7322
Šumperk	4223,05	Smíšená výroba	8914	9002	17916
Ústí nad Orlicí	1052,69	Smíšená výroba	2215	1890	4105
Trutnov	1438,7	Chov skotu	3035	3929	6964
Chrudim	1474	Chov skotu	3111	2379	5490
Strakonice	906,01	Smíšená výroba	1758	1582	3340
Uherské Hradiště	1071,19	Smíšená výroba	2261	2678	4939
Trutnov	195,6	Smíšená výroba	411	212	623
Plzeň-sever	806,94	Smíšená výroba	1704	1760	3464
Praha-západ	1682	Polní výroba	3550	3337	6887
Příbram	1225,16	Smíšená výroba	2586	2796	5382
Rakovník	1560,89	Polní výroba	3285	3794	7079
Rakovník	1112,4	Smíšená výroba	2347	2146	4493

Kolín	4827	Polní výroba	9946	10209	20155
Benešov	961	Polní výroba	2024,75	2357,5	4382,25
Tábor	1926,03	Chov skotu	4065	5424	9489
Jihlava	1187,22	Chov skotu	2506	2576	5082
Prostějov	1345,72	Polní výroba	2780	2947	5727
Příbram	1955	Smíšená výroba	4907	4134	9041
Příbram	2308	Smíšená výroba	4766	5595	10361
Frýdek-Místek	379,26	Produkce mléka	801	524	1325
Chrudim	3454,84	Polní výroba	7260	7013	14273
Chrudim	1617	Polní výroba	3413	2996	6409
Svitavy	1239,81	Produkce mléka	2617	2465	5082
Náchod	1062,79	Polní výroba	2192	2394	4586
Jeseník	922,23	Smíšená výroba	1947	1019	2966
Jeseník	1003,26	Smíšená výroba	2118	0	2118
Frýdek-Místek	612,68	Smíšená výroba	1293	878	2171
Šumperk	2409	Smíšená výroba	4869	3994	8863
Plzeň-sever	897	Smíšená výroba	1895	2429	4324
Plzeň-sever	1430	Smíšená výroba	3019	3647	6666
Jihlava	673,47	Smíšená výroba	1421	1429	2850
Třebíč	931,71	Smíšená výroba	1966	2539	4505
Brno-město	1534,44	Polní výroba	3252	3453	6705
Náchod	423,43	Produkce mléka	894	1107	2001
Karlovy Vary	957,95	Smíšená výroba	2000	1206	3206
Blansko	1235,6	Smíšená výroba	2606	2125	4731
Český Krumlov	1357	Chov skotu	2863	918	3781
Český Krumlov	447,79	Produkce mléka	945	0	945
Klatovy	358	Polní výroba	751	367	1118
Prostějov	2665,45	Smíšená výroba	5640	3437	9077
Klatovy	2168	Smíšená výroba	4576	5576	10152
Plzeň-sever	2808	Smíšená výroba	5928	6616	12544
Sušice	277	Smíšená výroba	584	627	1211
Semily	517	Smíšená výroba	1084	969	2053
Trutnov	837,67	Smíšená výroba	1679	1382	3061
Prostějov	2280,93	Smíšená výroba	4814	5714	10528
Blansko	3041,7	Smíšená výroba	5854	6203	12057
Jihlava	1970	Smíšená výroba	4158	6408	10566
Strakonice	803,58	Chov skotu	1696	1650	3346
Český Krumlov	2279,69	Produkce mléka	4811	2273	7084
Náchod	1096	Produkce mléka	2313	2559	4872
Nový Jičín	2672	Smíšená výroba	5623	4829	10452
Břeclav	2207	Smíšená výroba	4648	4565	9213
Žďár nad Sázavou	1062,2	Chov skotu	2064	2456	4520
Hodonín	3092,95	Smíšená výroba	6530	6562	13092
Hodonín	1990,75	Polní výroba	4202	3936	8138
Plzeň-sever	1990,39	Smíšená výroba	4178	4594	8772
Brno-venkov	1932,22	Smíšená výroba	4074	4715	8789
Pardubice	1515,4	Produkce mléka	3199	3646	6845
Domažlice	4382	Chov skotu	9249	9093	18342
Klatovy	1046	Produkce mléka	2209	2335	4544
Kroměříž	3354	Smíšená výroba	6805	8116	14921

Zdroj: Vlastní šetření zemědělských podniků JČU

Na základě druhé úrovně přímých plateb jsem si roztřídila okresy podle výrobního zaměření a pro každou skupinu podniků vypočítala regionální platbu jako podíl sumy přímých plateb a celkové výměry zemědělské půdy (tab. 10 – 13). Pro region s převážně živočišnou výrobou (chov skotu) vyšla průměrná platba 4 410,98 Kč/ha z. p., pro region s extenzivní živočišnou výrobou (produkce mléka) 4 057,45 Kč/ha z. p.. V regionu se smíšenou rostlinnou a živočišnou výrobou (smíšená výroba) činí průměrná platba 4 295,54 Kč/ha z. p. a v regionu s intenzivní zemědělskou výrobou (polní výroba) dosahuje výše 4 114,38 Kč/ha z. p.

Tab. 10 Okresy s převážně ŽV

Okres	Zemědělská půda v ha	Výrobní zaměření	SAPS v tis. Kč	Top-up v tis. Kč	Přímé platby celkem v tis. Kč
Český Krumlov	1782	Chov skotu	3762	4202	7964
Český Krumlov	1557,11	Chov skotu	3287	4251	7538
Jindřichův Hradec	2095,75	Chov skotu	4424	5810	10234
Písek	3194	Chov skotu	6743	7039	13782
Prachatice	781	Chov skotu	1650	1908	3558
Domažlice	1893	Chov skotu	3794	4804	8598
Cheb	1309,84	Chov skotu	2765	2832	5597
Klatovy	1218	Chov skotu	2420	1706	4126
Semily	875	Chov skotu	1841	2232	4073
Ústí nad Orlicí	2304	Chov skotu	4864	6071	10935
Rokycany	4292,74	Chov skotu	9060	11245	20305
Prachatice	1018	Chov skotu	2149	2138	4287
Trutnov	966	Chov skotu	1958	2260	4218
Jihlava	1586,95	Chov skotu	3350	4262	7612
Trutnov	1438,7	Chov skotu	3035	3929	6964
Chrudim	1474	Chov skotu	3111	2379	5490
Tábor	1926,03	Chov skotu	4065	5424	9489
Jihlava	1187,22	Chov skotu	2506	2576	5082
Český Krumlov	1357	Chov skotu	2863	918	3781
Strakonice	803,58	Chov skotu	1696	1650	3346
Žďár nad Sázavou	1062,2	Chov skotu	2064	2456	4520
Domažlice	4382	Chov skotu	9249	9093	18342
Celkem	38504,12				169841

Průměrná sazba za region: $169\ 841 : 38\ 504,12 = 4,41089$ tis. Kč

Tab. 11 Okresy s extenzivní zemědělskou výrobou

Okres	Zemědělská půda v ha	Výrobní zaměření	SAPS v tis. Kč	Top-up v tis. Kč	Přímé platby celkem v tis. Kč
Žďár nad Sázavou	1410	Produkce mléka	2939	3629	6568
Semily	784,38	Produkce mléka	1655	1770	3425
Ústí nad Orlicí	1024,7	Produkce mléka	2162	2402	4564
Frydek-Místek	379,26	Produkce mléka	801	524	1325

Svitavy	1239,81	Produkce mléka	2617	2465	5082
Náchod	423,43	Produkce mléka	894	1107	2001
Český Krumlov	447,79	Produkce mléka	945	0	945
Český Krumlov	2279,69	Produkce mléka	4811	2273	7084
Náchod	1096	Produkce mléka	2313	2559	4872
Pardubice	1515,4	Produkce mléka	3199	3646	6845
Klatovy	1046	Produkce mléka	2209	2335	4544
Celkem	11646,46				47255

Průměrná sazba za region: $47\ 255 : 11\ 646,46 = 4,05745$ tis. Kč

Tab. 12 Okresy se smíšenou ŽV a RV

Okres	Zemědělská půda v ha	Výrobní zaměření	SAPS v tis. Kč	Top-up v tis. Kč	Přímé platby celkem v tis. Kč
Mladá Boleslav	1798	Smíšená výroba	3801	3351	7152
Příbram	3502,91	Smíšená výroba	7384	8653	16037
Příbram	5294	Smíšená výroba	11171	10715	21886
České Budějovice	2750	Smíšená výroba	5848	6351	12199
Český Krumlov	680	Smíšená výroba	1437	1574	3011
Jindřichův Hradec	2454	Smíšená výroba	5176	4986	10162
Jindřichův Hradec	1478	Smíšená výroba	3117	3212	6329
Jindřichův Hradec	2145,06	Smíšená výroba	4510	5279	9789
Jindřichův Hradec	1326	Smíšená výroba	2783	4307	7090
Strakonice	590,24	Smíšená výroba	2562	1525	4087
Tábor	912	Smíšená výroba	1925	2013	3938
Karlovy Vary	1952	Smíšená výroba	3736	2122	5858
Klatovy	1618,87	Smíšená výroba	3429	3389	6818
Chrudim	1825	Smíšená výroba	3854	4279	8133
Svitavy	7997	Smíšená výroba	16879	20275	37154
Jihlava	1601,34	Smíšená výroba	3380	3878	7258
Prostějov	1996,5	Smíšená výroba	4149	4223	8372
Třebíč	2582	Smíšená výroba	5452	6827	12279
Znojmo	1533	Smíšená výroba	3246	2870	6116
Jeseník	2083	Smíšená výroba	4386	2223	6609
Uherské Hradiště	398,8	Smíšená výroba	785	1046	1831
Prostějov	921	Smíšená výroba	1943	2021	3964
Znojmo	1218	Smíšená výroba	2565	2979	5544
Tachov	1751,51	Smíšená výroba	3697	3206	6903
Strakonice	1443,78	Smíšená výroba	3047	3090	6137
Svitavy	1791	Smíšená výroba	3779	4352	8131
Trutnov	1865,63	Smíšená výroba	3914	4053	7967
Svitavy	1489,48	Smíšená výroba	3143	3222	6365
Pardubice	1527	Smíšená výroba	3235	3820	7055
Rychnov nad Kněžnou	2252	Smíšená výroba	4712	4899	9611
Šumperk	2302	Smíšená výroba	4840	4759	9599
Šumperk	1658,8	Smíšená výroba	3501	4297	7798
Zlín	922,59	Smíšená výroba	1947	2389	4336
Kutná Hora	1889	Smíšená výroba	4000	5163	9163
Kutná Hora	3410,76	Smíšená výroba	7204	7995	15199
Příbram	1607	Smíšená výroba	3405	3917	7322

Šumperk	4223,05	Smíšená výroba	8914	9002	17916
Ústí nad Orlicí	1052,69	Smíšená výroba	2215	1890	4105
Strakonice	906,01	Smíšená výroba	1758	1582	3340
Uherské Hradiště	1071,19	Smíšená výroba	2261	2678	4939
Trutnov	195,6	Smíšená výroba	411	212	623
Plzeň-sever	806,94	Smíšená výroba	1704	1760	3464
Příbram	1225,16	Smíšená výroba	2586	2796	5382
Rakovník	1112,4	Smíšená výroba	2347	2146	4493
Příbram	1955	Smíšená výroba	4907	4134	9041
Příbram	2308	Smíšená výroba	4766	5595	10361
Jeseník	922,23	Smíšená výroba	1947	1019	2966
Jeseník	1003,26	Smíšená výroba	2118	0	2118
Frýdek-Místek	612,68	Smíšená výroba	1293	878	2171
Šumperk	2409	Smíšená výroba	4869	3994	8863
Plzeň-sever	897	Smíšená výroba	1895	2429	4324
Plzeň-sever	1430	Smíšená výroba	3019	3647	6666
Jihlava	673,47	Smíšená výroba	1421	1429	2850
Třebíč	931,71	Smíšená výroba	1966	2539	4505
Karlovy Vary	957,95	Smíšená výroba	2000	1206	3206
Blansko	1235,6	Smíšená výroba	2606	2125	4731
Prostějov	2665,45	Smíšená výroba	5640	3437	9077
Klatovy	2168	Smíšená výroba	4576	5576	10152
Plzeň-sever	2808	Smíšená výroba	5928	6616	12544
Sušice	277	Smíšená výroba	584	627	1211
Semily	517	Smíšená výroba	1084	969	2053
Trutnov	837,67	Smíšená výroba	1679	1382	3061
Prostějov	2280,93	Smíšená výroba	4814	5714	10528
Blansko	3041,7	Smíšená výroba	5854	6203	12057
Jihlava	1970	Smíšená výroba	4158	6408	10566
Nový Jičín	2672	Smíšená výroba	5623	4829	10452
Břeclav	2207	Smíšená výroba	4648	4565	9213
Hodonín	3092,95	Smíšená výroba	6530	6562	13092
Plzeň-sever	1990,39	Smíšená výroba	4178	4594	8772
Brno-venkov	1932,22	Smíšená výroba	4074	4715	8789
Kroměříž	3354	Smíšená výroba	6805	8116	14921
Celkem	130310,5				559754

Zdroj: Vlastní šetření zemědělských podniků JČU

Průměrná sazba za region: $559\,754 : 130\,310,5 = 4,29554$ tis. Kč

Tab. 13 Okresy s intenzivní zemědělskou výrobou

Okres	Zemědělská půda v ha	Výrobní zaměření	SAPS v tis. Kč	Top-up v tis. Kč	Přímé platby celkem v tis. Kč
Praha-západ	3069	Polní výroba	6459	5864	12323
Znojmo	2346	Polní výroba	4900	4624	9524
Plzeň-jih	1737	Polní výroba	3666	2945,4	6611,4
Hodonín	1978,84	Polní výroba	4177	4196	8373
Šumperk	1018,71	Polní výroba	2150	1749	3899
Hodonín	2337,28	Polní výroba	4908	4806	9714
Kroměříž	5494	Polní výroba	11110	10877	21987
Praha-západ	1682	Polní výroba	3550	3337	6887

Rakovník	1560,89	Polní výroba	3285	3794	7079
Kolín	4827	Polní výroba	9946	10209	20155
Benešov	961	Polní výroba	2024,75	2357,5	4382,25
Prostějov	1345,72	Polní výroba	2780	2947	5727
Chrudim	3454,84	Polní výroba	7260	7013	14273
Chrudim	1617	Polní výroba	3413	2996	6409
Náchod	1062,79	Polní výroba	2192	2394	4586
Brno-město	1534,44	Polní výroba	3252	3453	6705
Klatovy	358	Polní výroba	751	367	1118
Hodonín	1990,75	Polní výroba	4202	3936	8138
Celkem	38375,26				157890,7

Průměrná sazba ze region: $157\,890,7 : 38\,375,26 = 4,11438$ tis. Kč

V následující třetí úrovni by se měla stanovit průměrná sazba pro celou Českou republiku. Ta se získá podílem sumy všech přímých plateb a výměry zemědělské půdy v celé ČR (tab. 14). Výsledkem je pak průměrná hodnota 4 271,41 Kč/ha z. p.

Tab. 14 Údaje pro výpočet jednotné sazby pro ČR

Výrobní zaměření	Průměrná sazba za region v Kč	Suma přímých plateb v tis. Kč	Celková výměra v ha
Převážně ŽV	4410,98	169841	38504,12
Extenzivní zem. výr.	4057,45	47255	11646,46
Smíšená ŽV a RV	4295,54	559754	130310,5
Intenzivní zem. výr.	4114,38	157890,7	38375,26
Celkem za ČR		934740,7	218836,4

Průměrná sazba za ČR: $934\,740,7 : 218\,836,4 = 4,27141$ tis. Kč

Nyní následuje porovnání vypočtených regionálních plateb s přímými platbami ve vybraných podnicích. Pro region se zaměřením hlavně na chov skotu jsem si vybrala dva různé podniky v Českém Krumlově, které se liší výměrou zemědělské půdy.

Pro region s převážně rostlinnou výrobou jsem zvolila podniky v okresech Znojmo a v Plzeň-jih. Region se smíšenou živočišnou výrobou reprezentují okresy Žďár nad Sázavou a Semily a region se smíšenou rostlinnou a živočišnou výrobou okresy Příbram a Jindřichův Hradec. Tabulka 15 zobrazuje údaje o přímých platbách těchto vybraných zemědělských podniků za rok 2004 a 2005.

Tab. 15 Celkové přímé platby vybraných podniků

Rok	Výrobní zaměření	Okres	Výměra	SAPS	Top-up	Přímé platby
-----	------------------	-------	--------	------	--------	--------------

			zemědělské plochy v ha	v tis. Kč	v tis. Kč	celkem v tis. Kč
2004	Chov skotu	Český Krumlov I	1789	3309		3309
2005	Chov skotu	Český Krumlov I	1782	3762	4202	7964
2004	Chov skotu	Český Krumlov II	1570,4	2875		2875
2005	Chov skotu	Český Krumlov II	1557,11	3287	4251	7538
2004	Polní výroba	Znojmo	2346	4298		4298
2005	Polní výroba	Znojmo	2346	4900	4624	9524
2004	Polní výroba	Plzeň-jih	1777,6	3244,695		3244,695
2005	Polní výroba	Plzeň-jih	1737	3666	2945,4	6611,4
2004	Produkce mléka	Žďár nad Sázavou	1499,95	2700		2700
2005	Produkce mléka	Žďár nad Sázavou	1410	2939	3560	6499
2004	Produkce mléka	Semily	797,13	1459		1459
2005	Produkce mléka	Semily	784,38	1655	1663	3318
2004	Smíšená výroba	Příbram	3570	6535		6535
2005	Smíšená výroba	Příbram	3502,91	7384	8653	16037
2004	Smíšená výroba	Jindřichův Hradec	2723	4983		4983
2005	Smíšená výroba	Jindřichův Hradec	2454	5176	4986	10162

Aby bylo možné srovnání, je třeba si jednotlivé platby převést na celkovou sumu, jaká by každému vybranému podniku náležela. Částka se zjistí jako součin výměry zemědělské plochy a sazby regionální platby za 1 ha zemědělské plochy. Zhodnocení provedu jak v případě regionální sazby podle výrobního zaměření, tak i v případě průměrné sazby za celou ČR, a to vždy ve srovnání s roky 2004 a 2005.

- Zhodnocení v případě regionálních plateb podle výrobního zaměření

Tabulka 16 zobrazuje výsledky, jaké výše regionálních plateb by dosáhly podniky v případě, že by pro ně byla v České republice zavedena regionální platba na plochu podle výrobního zaměření.

Tab. 16 Výše regionálních plateb při sazbě regionální platby podle výrobního zaměření

Rok	Výrobní zaměření	Okres	Výměra zemědělské plochy v ha	Sazba na 1 ha podle výrobního zaměření v Kč	Regionální platby v Kč
2004	Chov skotu	Český Krumlov I	1789	4410,89	7891082
2005	Chov skotu	Český Krumlov I	1782	4410,89	7860206
2004	Chov skotu	Český Krumlov II	1570,4	4410,89	6926862
2005	Chov skotu	Český Krumlov II	1557,11	4410,89	6868241
2004	Polní výroba	Znojmo	2346	4114,38	9652335
2005	Polní výroba	Znojmo	2346	4114,38	9652335
2004	Polní výroba	Plzeň-jih	1777,6	4114,38	7313722
2005	Polní výroba	Plzeň-jih	1737	4114,38	7146678

2004	Produkce mléka	Žďár nad Sázavou	1499,95	4057,45	6085972
2005	Produkce mléka	Žďár nad Sázavou	1410	4057,45	5721005
2004	Produkce mléka	Semily	797,13	4057,45	3234315
2005	Produkce mléka	Semily	784,38	4057,45	3182583
2004	Smíšená výroba	Příbram	3570	4295,54	15335078
2005	Smíšená výroba	Příbram	3502,91	4295,54	15046890
2004	Smíšená výroba	Jindřichův Hradec	2723	4295,54	11696755
2005	Smíšená výroba	Jindřichův Hradec	2454	4295,54	10541255

V tabulce 17 je pak zobrazeno, které podniky na tom budou lépe a které ne. Tučné, záporné částky jsou ty, kdy by se zavedení regionální platby na plochu podle výrobního zaměření podniku nevyplatilo.

Tab. 17 Srovnání přímých a regionálních plateb podle výrobního zaměření

Rok	Výrobní zaměření	Okres	Přímé platby v Kč	Regionální platby v Kč	Rozdíl v Kč
2004	Chov skotu	Český Krumlov I	3309000	7891082	4582082
2005	Chov skotu	Český Krumlov I	7964000	7860206	-103794
2004	Chov skotu	Český Krumlov II	2875000	6926862	4051862
2005	Chov skotu	Český Krumlov II	7538000	6868241	-669759
2004	Polní výroba	Znojmo	4298000	9652335	5354335
2005	Polní výroba	Znojmo	9524000	9652335	128335
2004	Polní výroba	Plzeň-jih	3244695	7313722	4069027
2005	Polní výroba	Plzeň-jih	6611400	7146678	535278
2004	Produkce mléka	Žďár nad Sázavou	2700000	6085972	3385972
2005	Produkce mléka	Žďár nad Sázavou	6499000	5721005	-777995
2004	Produkce mléka	Semily	1459000	3234315	1775315
2005	Produkce mléka	Semily	3318000	3182583	-135417
2004	Smíšená výroba	Příbram	6535000	15335078	8800078
2005	Smíšená výroba	Příbram	16037000	15046890	-990110
2004	Smíšená výroba	Jindřichův Hradec	4983000	11696755	6713755
2005	Smíšená výroba	Jindřichův Hradec	10162000	10541255	379255

Jak z tabulky vyplývá, tento nový systém by se ve srovnání s rokem 2004 vyplatil u všech podniků. Rozdíl je kladný, ale především vysoký. Je to způsobeno tím, že v roce 2004 byly přímé platby navyšovány doplňkovými platbami v mnohem menší míře, takže byly celkově nízké oproti roku 2005.

Porovnání s rokem 2005 pak přináší výsledky různé. Co se týče podniků zaměřených na chov skotu, ty by s novým systémem regionálních plateb ztrácely. V podniku Český Krumlov I je rozdíl 102 794 Kč, což je o 1,32 % méně než v případě přímých plateb. V podniku Český Krumlov II je rozdíl vyšší, a to 669 759 Kč. V podnicích Znojmo a Plzeň-jih, které jsou zaměřeny na převážně rostlinnou výrobu, jsou ve srovnání s rokem 2005 výsledky kladné, regionální platby by pro ně znamenaly větší výnos. V podnicích Semily a

Žďár nad Sázavou zaměřených na produkci mléka je opět v porovnání s rokem 2004 přechod na regionální platbu významnější. V roce 2005 je to ale opět naopak. Podnikům by se přechod nevyplatil. Žďár nad Sázavou by dostal o 13,6 % méně finančních prostředků a Semily méně o 4,25 %. Ve vybraných podnicích se smíšenou výrobou jsou výsledky takové, že podniku Jindřichův Hradec by se přechod na regionální platbu vyplatil, naopak Příbrami pouze v porovnání s rokem 2004. Ve srovnání s rokem 2005 by podnik získal o 6,6 % méně finančních prostředků.

- Zhodnocení v případě průměrné regionální platby za celou Českou republiku

Tab. 18 Výše regionálních plateb při průměrné sazbě regionální platby za ČR

Rok	Výrobní zaměření	Okres	Výměra zemědělské plochy v ha	Průměrná sazba za ČR v Kč	Regionální platby v Kč
2004	Chov skotu	Český Krumlov I	1789	4271,41	7641552
2005	Chov skotu	Český Krumlov I	1782	4271,41	7611653
2004	Chov skotu	Český Krumlov II	1570,4	4271,41	6707822
2005	Chov skotu	Český Krumlov II	1557,11	4271,41	6651055
2004	Polní výroba	Znojmo	2346	4271,41	10020728
2005	Polní výroba	Znojmo	2346	4271,41	10020728
2004	Polní výroba	Plzeň-jih	1777,6	4271,41	7592858
2005	Polní výroba	Plzeň-jih	1737	4271,41	7419439
2004	Produkce mléka	Žďár nad Sázavou	1499,95	4271,41	6406901
2005	Produkce mléka	Žďár nad Sázavou	1410	4271,41	6022688
2004	Produkce mléka	Semily	797,13	4271,41	3404869
2005	Produkce mléka	Semily	784,38	4271,41	3350409
2004	Smíšená výroba	Příbram	3570	4271,41	15248934
2005	Smíšená výroba	Příbram	3502,91	4271,41	14962365
2004	Smíšená výroba	Jindřichův Hradec	2723	4271,41	11631049
2005	Smíšená výroba	Jindřichův Hradec	2454	4271,41	10482040

Tab. 19 Srovnání příjmů a regionálních plateb pro ČR

Rok	Výrobní zaměření	Okres	Přímé platby v Kč	Regionální platby v Kč	Rozdíl v Kč
2004	Chov skotu	Český Krumlov I	3309000	7641552	4332552
2005	Chov skotu	Český Krumlov I	7964000	7611653	-352347
2004	Chov skotu	Český Krumlov II	2875000	6707822	3832822
2005	Chov skotu	Český Krumlov II	7538000	6651055	-886945
2004	Polní výroba	Znojmo	4298000	10020728	5722728
2005	Polní výroba	Znojmo	9524000	10020728	496727,9
2004	Polní výroba	Plzeň-jih	3244695	7592858	4348163
2005	Polní výroba	Plzeň-jih	6611400	7419439	808039,2
2004	Produkce mléka	Žďár nad Sázavou	2700000	6406901	3706901
2005	Produkce mléka	Žďár nad Sázavou	6499000	6022688	-476312
2004	Produkce mléka	Semily	1459000	3404869	1945869

2005	Produkce mléka	Semily	3318000	3350409	32408,58
2004	Smíšená výroba	Příbram	6535000	15248934	8713934
2005	Smíšená výroba	Příbram	16037000	14962365	-1074635
2004	Smíšená výroba	Jindřichův Hradec	4983000	11631049	6648049
2005	Smíšená výroba	Jindřichův Hradec	10162000	10482040	320040,1

Ve srovnání s rokem 2004 je regionální platba prospěšnější. Rozdíl mezi celkovou výší regionálních plateb a výší přímých plateb je vždy kladný, což znamená, že by si podniky polepšily. Opět je to způsobeno vyplácením Top-up, které se v roce 2004 nerealizovalo v takovém objemu jako v roce 2005.

Ve srovnání s rokem 2005 pak regionální platby nepřinášejí kladné výsledky, mimo podniky Znojmo a Plzeň-jih, které jsou oba zaměřeny na polní výrobu. K nim lze připojit podniky Semily zaměřený hlavně na produkci mléka a Jindřichův Hradec se smíšenou výrobou.

V Českém Krumlově I a II by ve srovnání s rokem 2005 dostaly podniky o 14,6 % a 13,3 % méně finančních prostředků. V podniku Žďár nad Sázavou zaměřeným na produkci mléka o 7,9 % méně a v podniku Příbram se smíšenou výrobou o 7,2 % méně než v případě přímých plateb.

5.3. ZHODNOCENÍ REGIONÁLNÍCH PLATEB Z HLEDISKA VÝROBNÍHO ZAMĚŘENÍ V JEDNOTLIVÝCH REGIONECH

Od roku 2007 se bude muset české zemědělství připravit na vytvoření soustavy regionálních přímých plateb. Uvedené platby by platily ve vymezeném regionu a základem pro výši regionální platby by byl stávající objem přímých plateb.

Pro vymezení soustavy regionálních přímých plateb jsou rozhodující dva faktory:

- 1) agregační úroveň regionu,
- 2) stanovení výše platby v regionu.

Stanovení agregační úrovně je v kompetenci jednotlivých členských států. Hlavním problémem při volbě určité úrovně je stupeň homogenity regionu z hlediska výrobního zaměření podniků. Budou-li regionální přímé platby odvozeny z historického rámce, potom lze předpokládat, že čím bude v regionu větší homogenita z hlediska výrobního zaměření, tím úroveň přímých plateb bude vyhovovat většímu počtu podniků v regionu.

Na druhé straně bude naopak vyšší agregační úroveň znamenat větší univerzálnost přímých plateb a tedy i nestandardní hospodářský výsledek podniků v daném regionu.

Jak je patrné z předešlé kapitoly, výsledky jsou dost podobné a v důsledku poměrně malé databáze i nepřesné. Zůstává tedy velmi diskutabilní, zda přejít na regionální platby, zda volit regionální platbu odlišnou pro jednotlivé regiony, či dostávat průměrnou platbu stejnou pro celou Českou republiku. K přehledu a lepšímu zhodnocení slouží tabulka 20, v níž jsou zobrazeny regionální platby pro jednotlivé regiony podle výrobního zaměření a průměrná regionální platba pro celou ČR.

Tab. 20 Regionální platby na 1 ha z. p.

Výrobní zaměření	Průměrná sazba za region v Kč/ha z. p.	Průměrná sazba za ČR v Kč/ha z. p.	Rozdíl sazeb v Kč/ha z. p.
Převážně ŽV	4410,98	4271,41	139,57
Extenzivní zem. výr.	4057,45	4271,41	-213,96
Smíšená ŽV a RV	4295,54	4271,41	24,13
Intenzivní zem. výr.	4114,38	4271,41	-157,03

Je zřejmé, že určitě pro region s převážně ŽV zaměřený hlavně na chov skotu, ale i pro region se smíšenou RV a ŽV by bylo výhodnější přejít na regionální platby poskytované podle výrobního zaměření. Naopak podniky s extenzivním zemědělstvím zaměřené na produkci mléka a podniky s intenzivním zemědělstvím zaměřené hlavně na polní výrobu by ochotněji přijaly průměrnou sazbu za celou Českou republiku, protože by tak do svého rozpočtu získaly více finančních prostředků.

Podle mého názoru by Česká republika pro své zemědělství měla volit regionální platby podle výrobního zaměření. Systém je spravedlivější a početně vyhovuje většině podniků z dostupné databáze. Na místě zůstává dodatek, že ostatní podniky mohou kvůli menší podpoře, než byly zvyklé, své výrobní zaměření změnit.

6. ZÁVĚR

Zjevná disproporce mezi celkovým objemem standardních přímých plateb a celkovým objemem prostředků v případě uplatnění jednotných plateb na plochu je dána skutečností, že pro jednotné platby na plochu dojde k rozdělení veškerých prostředků určených na tyto platby, kdežto výše objemu přímých plateb je u konkrétního podniku závislá na výrobní struktuře, stupni zornění a dalších faktorech.

Oproti přímým platbám u jednotných plateb na plochu může podnik volit výrobní zaměření především z hlediska situace na trhu (poptávka, ceny zemědělských výrobců) a svých výrobních možností (náklady, výrobní kapacita). U jednotných plateb na plochu nedochází k závislosti mezi výší platby a objemem produkce preferované komodity.

Kritériem pro výrobní zaměření se stává rentabilita a odbytové možnosti jednotlivých výrobků. V důsledku toho je třeba počítat s tím, že bude omezena produkce takových komodit, které dosahují podprůměrnou rentabilitu (KBTPM, chmel, mléko, brambory atd.). V tomto smyslu jednotné platby na plochu zvyšují příjmy zemědělských podniků a umožňují vyšší konkurenceschopnost. Nepříznivým dopadem těchto plateb je, že neumožňují regulaci výroby podle potřeb agrární politiky.

Hlavní předností jednotné regionální platby je maximální jednoduchost administrace a také maximální spravedlnost, neboť veškeré prostředky jsou rozděleny na hektar užitě zemědělské půdy. Nevýhodou je odpojení plateb od produkce, které znamená výrazné omezení produkce nerentabilních komodit a pravděpodobné omezení zemědělské výroby v méně příznivých oblastech. Zemědělství v těchto oblastech by převzalo úlohu pouze garanta zachování krajiny, což by vedlo ke snižování zaměstnanosti a dalšímu vyklidňování venkova.

Podle všeho lze závěrem říci, že regionální model se jeví jako nejspravedlivější vzhledem k tomu, že vyhovuje podstatné části v regionu.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- 1) Kleinhanss, W. – Hüttel, S. – Offerman, F. *Auswirkungen der MTR – Beschlüsse und ihrer nationalen Umsetzung*. Institut für Betriebswirtschaft, Braunschweig, 2004. 37 s.
- 2) Rumpál, J. – Juřica, A. *Přehled přímých plateb a ostatních dotací charakteru přímých plateb*. Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 2000. 4 – 15 s.
- 3) Střeleček, F. – Lososová, J. *Přímé a regionální platby*. ZF JČU České Budějovice: Příspěvek jako součást řešení projektu NAZV QG 60042, 2007.
- 4) Střeleček, F. – Lososová, J. *Vliv národní a evropské agrární politiky na ekonomickou situaci zemědělských podniků*. ZF JČU České Budějovice: časopis Collection Of Scientific Papers, 2006, roč. 30, č.1., 5 – 16 s.
- 5) Střeleček, F. – Lososová, J. *Výrobní zaměření zemědělství podle územně správního hlediska*. ZF JČU České Budějovice: Příspěvek na odbornou konferenci FKP Brno, 2005.
- 6) Střeleček, F. – Lososová, J. *Vývoj při zavádění přímých plateb v České republice po vstupu do EU*. ZF JČU České Budějovice: časopis Collection Of Scientific Papers, 2005, roč. 29, č. 1., 5 – 15 s. ISSN 1212-5598
- 7) *Zásady, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací na základě § 2 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství pro rok 2004*. Mze ČR, 2004.
- 8) Internet:
www.agroweb.cz
Ec.europa.eu
www.mze.cz